

UNIVERSITĀTES *Avīze*

2006. gada rudens

www.lu.lv

Kā pārtulkot zinātni
sabiedrībai un
uzņēmējiem

Iedēstīt tradīciju

Mecenātisms Universitātē
un pasaulē

«Klusais kariņš»

Mediju politizētā kultūra

Gandarījums – pasaules alga

Studenti brīvprātīgo kustībā

Septembris, akadēmiskā gada sākums un Universitātes jubileja ir mūsu īstais Jaungads, vērtējumu un nākotnes cerību laiks.

Mēs šogad jau esam krietni pastrādājuši. Latvijas Universitātes diplomus ieguvuši 6170 bakalauri, maģistri un profesionālo programmu absolventi. Izveidotas un iekārtotas jaunas studiju laboratorijas, un nodibināti jauni zinātniskie institūti. Astoņi zinātniskie institūti kļuvuši par Universitātes aģentūrām. Pabeigts Eiropas Savienības atbalstītais un Latvijā plašu ievēribu guvušais jūras piekrastes dabas izpētes projekts. Universitātes apgāds publicējis 36 zinātniskas grāmatas un rakstu krājumus. Mūsu kolēģu raksti parādījušies pasaules vadošajos zinātniskajos žurnālos, un, kas ir īpaši iepriecinoši, šajos pašos žurnālos citu valstu zinātnieki citē mūsējos un diskutē par viņu pētījumiem. Sācis darboties Universitātes Inovāciju centrs.

Jācer, ka pa vasaru būsīm sakrājuši daudz spēka, jo ir lieli darbi darāmi. Pirmo reizi Universitātes durvis vērš 4760 pirmkursnieki, augstākā līmeņa studijās jau imatrikulēti 2323 maģistra grāda un citu smalku kvalifikāciju pretendenti, oktobrī tiem pievienosies vēl kādi 150 jaunie doktoranti. Uzsāktas jaunas studiju programmas uz-

turzinātnē, e-biznesā, tūrismā, starptautiskajos ekonomiskajos sakaros. Jāveic 35 ES struktūrfondu atbalstītie projekti studiju programmu attīstībā, 14 lietišķo pētījumu projekti, jāpiecēlās piecās valsts pieprasīto pētījumu programmās un piecos Universitātes zinātnes attīstības dižprojektos. Ir vērts pacensties – tas viss kopā ņemot ir vairāk nekā seši miljoni. Bet ko līdzētu miljoni, ja, īstenojot projektus, neaugtu mūsu jaunie kolēģi, netiktu aizstāvētas disertācijas un neveidotos jauno zinātnieku grupas. Jāpiecējas, ka arī Universitātes Studentu padome pavisam nopietni ķērusies pie zinātniskā darba atbalsta, izmantojot šim mērķim turpat pusi no savā rīcībā esošajiem līdzekļiem.

Šajā septembrī, kad iet vaļā Saēmas priekšvēlēšanu dubļu cīņas, Universitātē var domāt pozitīvi. Nākamajā akadēmiskās dzīves ciklā atkal jāspēr solis tuvāk mūsu virsmērķim: apvienojot daudzveidīgu pētniecību, studijas un inovatīvu darbību, sniegt starptautiski atzītu augstāko izglītību un iekļauties pasaules zinātnes universitāšu saimē.

Nākotnei mums ir labas iestrādes, es domāju, tās izturēs visu iespējamo politisko virzienu vējus. Jaunais Augstākās izglītības likuma projekts, kas jau ir nonācis līdz Ministru kabinetam, dod daudz vairāk brīvības universitātēm, vairāk iespēju studentiem. Līdz 2013. gadam plānotie struktūrfondu līdzekļi būs nopietns atbalsts Universitātes attīstībai. Solīts, ka augstākā izglītība un zinātne saņems lielu atbalstu arī no mūsu valsts.

Telefona zvans: «Te no Nākotnes, vai gurķus nevajag?» Nu jā, ir tāda vieta Latvijā, Nākotnes ciems Dobeles rajonā, bijušais kolhoza centrs, kurā joprojām rosās čakli ļaudis.

Šoreiz gurķi nederēs. No nākotnes es vēlos zinātgribošus un aktīvus studentus, gudrus un neatlaidīgus pasniedzējus, darbīgus un saprotošus kolēģus. Un lai mūs visus vieno uzticība savai *Alma mater*, savai Latvijas Universitātei.

*LU zinātņu prorektors
prof. Indriķis Muiznieks*

<i>Zane Lase</i>	Kā piedabūt latvieti domāt zinātniski?	3
<i>Kitija Balcare</i>	Šķērsgrīzumā: kultūras, jaunieši, mediji	6
<i>Zane Siliņa</i>	Cīlmes šūnas nākotnes veselībai	8
<i>Kitija Balcare</i>	Ceļamaize jeb mecenātisma gars Universitātē	10
<i>Zane Smilga</i>	Zinātnes sasniegumu konvertācija	13
<i>Karīna Oborune</i>	Pirmo reizi pārkāpt pāri Universitātes sliekšnim	15
<i>Raimonds Strauss</i>	Ceļā uz atvērtību	16
<i>Kitija Balcare</i>	Trio: aktivitāte, dzīvesprieks, emocijas	18
<i>Zaiga Kazāka</i>	Istaba Universitātes bērniem	19
<i>Līga Mūrniece</i>	Brīvprātīgo alga – gandarījums par paveikto	20
<i>Zane Lase</i>	Vēsturnieks un dekāns – pēc dabas nenopietns cilvēks	22
<i>Kitija Balcare</i>	Universitātes radio NABA piedāvā: <i>Lex Poeticus</i>	24
<i>Līga Mūrniece</i>	Es airu laivā iesēžos...	26
<i>Lidija Leikuma</i>	Neparasti Jāņi, bet ne tikai tie...	29

UNIVERSITĀTES **Avīze**

Latvijas Universitātes izdevums
Iznāk kopš 25.09.1922.

Raiņa bulvāris 19-127
Rīga, LV-1586
Tālrunis: 7034329
E-pasts: info@lu.lv

ISBN 9984-770-98-2

Atbildīgā par izdevumu
Gundega Krakopa

Korespondenti: **Līga Mūrniece,**
Kitija Balcare, Zane Siliņa,
Zane Lase, Karīna Oborune

Maketētāja **Ieva Tiltiņa**

Fotogrāfs **Toms Grīnbergs**

Literārā redaktore **Rūta Puriņa**

Atbalsts internetā **Andis Janovs**

LU Akadēmiskais apgāds

Izdevumu sagatavoja **LU Preses centrs**

Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2006

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā
atsauce uz UA obligāta

<http://avize.lu.lv>

Kā piedabūt latvieti domāt zinātniski?

Bērnu zinātnes centrs «Tehnnoannas pagrabis»

Zane LASE

Vai jūs varat iedomāties, ka cilvēks ar doktora grādu kādā pasākumā stāv aiz letes un bērnam vienkāršā valodā skaidro, ko nozīmē zinātne un tās procesi? Jautājot, kādēļ viņš tā dara, doktors atbild: «Ja es to nedarišu, nākotnē nebūs neviena, kas strādās manā vietā laboratorijā.» Tā kādu Lielbritānijā novērotu ainu atstāsta Lielbritānijas padomes zinātnes projektu vadītāja Ieva Muižniece. Latvijā diemžēl zinātnieki lielākoties nav tik pretimnākoši, lai izskaidrotu savu sarežģīto darbu, un tieši tādēļ ir nepieciešams starpnieks starp zinātniekiem un sabiedrību – zinātnes komunikācija. Tā ir zinātnes popularizēšana un izskaidrošana sabiedrībai, un šobrīd kā C daļas kursu to var apgūt arī Latvijas Universitātē. I. Muižniecei radās ideja par zinātnes komunikācijas nepieciešamību Latvijā, bet Universitātē tā ieviesta kopā ar Vides zinātnes un pārvaldības institūtu (VZPI).

Laikā, kad informācija ir kļuvusi par galveno ieroci sabiedrībā, arī zinātnes pārstāvji Latvijā sākuši domāt par pilnvērtīgu un, galvenais, saprotamu sabiedrības informēšanu, nevis «gudru runāšanu», ko labi ja saprot attiecīgās nozares speciālisti. Šāda zinātnes un sabiedrības attālināšanās rada bažas un neziņu cilvēkos: kāpēc ir nepieciešama zinātne, kādēļ tai jāvelta valdības līdzekļi, kur šī nauda paliek, un, galvenais, kāds labums no tā tiek iedzīvotājiem? «Zinātnes komunikācija varētu kļūdēt šīs bažas un izveidot tādu kā tiltiņu starp sabiedrību un zinātni, jo šobrīd ne tikai sabiedrība nesaprot zinātni, bet arī zinātnieki reizēm nesaprot citu citu,» stāsta VZPI asoc. prof. Roberts Jūrmaliētijs, kas ir viens no kursa izveidotā-

jiem. Jau šobrīd šajā jomā iesaistītie paredz, ka pēc gadiem septiņiem arī Latvijas darba tirgū būs pieprasījums pēc zinātnes komunikācijas speciālistiem.

Asoc. prof. Roberts Jūrmaliētijs ir pārliecināts: «Pie mums ienāca Helovīns, Valentīndiena, kāpēc lai neienāktu kaut kas atraktīvs arī attiecībā uz zinātni un tā kļūtu par piedzīvojumu!»

Lai ikdienā vieglāk

Šobrīd gan Latvijā, gan citur pasaulē pietrūkst cilvēku, kas spētu izskaidrot zinātnieku sasniegumus un zinātnes procesus vienkāršāk. Joprojām arī liela daļa zinātnieku uzskata to par nevajadzīgu. Tieši šī iemesla dēļ pagājušajā semestrī Latvijas Universitātē pirmo reizi tika pasniegts C daļas kurss «Zinātnes komunikācija». Šī kursa ietvaros topošajiem zinātniekiem, pedagogiem, komunikācijas speciālistiem un ar zinātni un sarežģītām tehnoloģijām saistītiem darbiniekiem māca, kā runāt ar sabiedrību par sarežģītiem zinātniskiem procesiem un kā cilvēkus pietuvināt zinātnei, lai tie saprastu zinātnes problēmas un spētu pilnvērtīgi izmantot zinātnes sasniegumus savā ikdienā. Šobrīd svarīgi runāt par zinātni arī ekonomiskās attīstības labad, jo bez jaunām tehnoloģijām un izpratnes par zinātni uzņēmējdarbībai ir grūti attīstīties, uzskata Universitātes pasniedzēji, kas iesaistīti zinātnes komunikācijas attīstībā.

Zinātnieki sabiedrībai pašreiz asociējas ar elitāru subkultūru. Viņi lieto savu, citiem nesaprotamu terminoloģiju. Tieši zinātnes specifika sabiedrībai rada bažas, jo notiekošie procesi

paslejš asociējas ar elitāru subkultūru. Viņi lieto savu, citiem nesaprotamu terminoloģiju. Tieši zinātnes specifika sabiedrībai rada bažas, jo notiekošie procesi

tautai netiek skaidroti saprotami, kaut arī tiek paziņots, ka zinātnei palielināts finansējums. Iedzīvotāji šobrīd nesaprot, kāpēc tas ir nepieciešams, kur šī nauda paliek un, galvenais, kāds labums no tā tiek iedzīvotājiem?

Lai saprastu, kas ir zinātnes komunikācija, tā nereti tiek pielīdzināta sabiedrisko attiecību darbam, jo arī šo speciālistu uzdevums ir informēt sabiedrību un ieinteresēt to. «Sabiedriskajām attiecībām ir vistiešākā saikne ar zinātnes komunikāciju, jo principi ir ļoti līdzīgi,» uzsver I. Muižniece. Viņa arī norāda, ka zinātnes komunikāciju varētu uzskatīt par sabiedrisko attiecību apakšnozari, jo ir svarīgi apgūt sabiedrisko attiecību prasmes un izprast informācijas tirgu un noteikumus; zinātnes pārstāvjiem medijos tie būs tādi paši kā pārējiem. Savukārt Bērnu zinātnes centra «Tehnoannas pagrabī» vadītājs Alvis Balodis, kurš ikdienā strādā par zinātnes komunikatoru, uzskata, ka zinātnes komunikācijai nav tieša sakara ar sabiedriskajām attiecībām, jo primārais zinātņu komunikācijā ir vēlme likt saprast un skaidrot zinātni, kā arī radīt jaunajā paaudzē interesi par zinātni caur katra personīgo pieredzi. Viens no zinātnes komunikācijas pasniedzējiem, VZPI docents Juris Benders, norāda, ka būtu lietderīgi, ja, piemēram, informācijas tehnoloģiju uzņēmumos strādātu zinātnes komunikācijas speciālisti vai vismaz sabiedrisko attiecību speciālists ar zināšanām zinātnes komunikācijā. Kā prognozē I. Muižniece, iespējams, jau tuvāko piecu–astoņu gadu laikā varētu rasties jauna profesija Latvijas tirgū, un tie būtu tieši zinātnes komunikācijas speciālisti.

Kūtrie zinātnieki

Pašiem zinātniekiem nepieciešams skaidrot tautai, ko viņi dara, kāpēc tas vajadzīgs un kā tas nodrēš sabiedrībai, jo citādi «politiķi neuzskata, ka zinātne ir interesanta, jo ar to nevar pelnīt, taču ar lielo zinātni var pelnīt, tāpēc šeit būtu darbs zinātnes komunikācijas speciālistiem», norāda I. Muižniece. Taču zinātnieka gatavība dalīties savos atklājumos ar publiku lielākoties ir atkarīga no viņa personības un attiecībām ar sabiedrību. Visbiežāk gan latviešu mentalitāte gūst virsroku un lielākā daļa zinātnieku labprātāk atklāj un izgudro nekā sarunājas un skaidro. Šī iemesla dēļ arī Latvijā tiek meklēti cilvēki, kam ir dabas dots talants un vēlme komunicēt, lai zinātnieku atklājumi un arī problēmas sasniegtu dzirdīgas ausis. Latvijā ir talantīgi zinātnieki, taču pietrūkst saiknes ar publiku un finanšu devējiem, uzsver Lielbritānijas padomes pārstāve, paskaidrojot, ka zinātņi ārzemēs ir ierasts pasniegt caur mākslu, teātri un citām radošām sfērām, padarot to saistošu gan sabiedrības, gan investoru acīs.

Interaktīvie muzeji un laboratorijas

Pasaulē pārsvarā zinātņi cilvēki iepazīst zinātnes centros. Saskaņā ar *Community Research and Development Information Service* (CORDIS) datiem Eiropā ik gadu zinātnes centrus un zinātnes muzejus apmeklē aptuveni 35% iedzīvotāju. Baltijas valstīs vienīgie zinātnes centri šobrīd darbojas Igaunijā – zinātnes centrs «AHHAA» Tartu un Enerģijas centrs (*Energy Centre*) Tallinā.

Arī Latvijā šovasar nodomu protokola līmenī panākta vienošanās par zinātnes un tehnoloģiju centra izveidi. Sadarbojoties Latvijas Universitātei, Izglītības un zinātnes ministrijai un Rīgas Domei, to paredzēts izveidot Latvijas Universitātes Botāniskā dārza teritorijā.

Tāpat kā citos zinātnes centros pasaulē, arī šī centra mērķis būs mūsdienu zinātnes sasniegumu popularizēšana un skaidrošana sabiedrībai, bet atšķirībā no tradicionālajiem muzejiem eksponāti būs atraktīvi un interaktīvi. Centrā iecerētas ne

vien oriģinālas un viegli saprotamas ekspozīcijas par dažādām zinātnes nozarēm, bet arī mūsdienīgas laboratorijas, kurās iespējams eksperimentēt; planetāriji, kinozāles.

Lai arī zinātnes un tehnoloģiju centrs paredzēts plašai sabiedrībai, galvenā mērķauditorija tomēr būs skolas vecuma bērni un jaunieši. Interesanti, ka daļa centra ekspozīcijas tiks saskaņota ar vispārīgglītojošo skolu programmām, tādējādi veicot neformālās izglītības

Zinātnes komunikācijas izpausmes Latvijā:

- ceļojošās zinātniskās izstādes
- interaktīvie stendi muzejos, dabas takas
- observatorija, planetārijs, lokators
- žurnāls «Vides Vēstis», «Ilustrētā Zinātne» un «Terra», raidījumi ar Māri Olti un Ingmāru Līdaku
- zinātnes kafejnīca, diskusijas
- skolēnu interešu izglītības iespējas LU un Rīgā
- Bērnu zinātnes centrs «Tehnoannas pagrabī»
- LU dārzs – studentu īstenotās fakultāšu prezentācijas Vērmanes dārzā

funkciju un vienlaikus arī cenšoties aizpildīt robu, kas skolās pastāv mūsdienīga materiāltehniskā nodrošinājuma trūkuma dēļ.

«Viens no zinātnes attīstības komponentiem ir cilvēku piesaiste un jaunatnes ieinteresēšana, un šāda centra izveide būtībā ir zinātnes demogrāfijas jautājums,» norāda Latvijas Universitātes zinātņu prorektors prof. Indriķis Muižnieks.

Šobrīd par pionieri minētajā jomā var uzskatīt Bērnu zinātnes centru «Tehnoannas pagrabī». Tā darbība vērsta uz skolēnu, skolotāju un vecāku auditoriju. Centrs iepazīstina apmeklētājus ar dabaszinātnēm viņiem saprotamā veidā, taču tas nenozīmē, ka centrs paredzēts tikai bērniem. «Tehnoannas pagrabu» vadītājs A. Balodis zina stāstīt, ka apmeklētāju vidū ir gan studentu grupas un ģimenes, gan arī psihologi un citu profesiju pārstāvji.

Zinātnes komunikācijas pārstāvji uzskata: lai iekustinātu sabiedrību domāt zinātniski un zinātnē piesaistītu jaunus cilvēkus, nepieciešams jauns zinātnes centrs, kas kļūtu par stūrakmeni šīs nozares attīstībā. Tajā cilvēki nodarbotos ar valsts kopējās zinātnes komunikācijas stratēģijas izstrādi un analīzi, rīkotu zinātnes festivālus un citus pasākumus. Taču viens zinātnes centrs neveido uz zinātņi orientētu sabiedrību, ir jāstrādā gan zinātniekiem, gan medijiem.

«Ilustrētās Zinātnes» ienākšanu Latvijā zinātnes komunikācijas pārstāvji uzskata par vairāk nekā

«Būtu lietderīgi, ja, piemēram, informācijas tehnoloģiju uzņēmumos strādātu zinātnes komunikācijas speciālisti vai vismaz sabiedrisko attiecību speciālists ar zināšanām zinātnes komunikācijā,» uzskata doc. Juris Benders

apsveicamu, taču arī Latvijā ir ļoti kvalitatīvi pašmāju žurnāli, kā «Ter-ra» un «Vides Vēstis». Arī žurnāli un televīzijas raidījumi uzrunā un ie-interesē sabiedrību, tāpēc ir svarīgi, lai informācija tajos tiktu pasniegta radoši, interesanti un pēc iespējas vienkāršāk. Par gandrīz ideālu piemēru šādai komunikācijai pētnieki uzskata Ingmāru Līdaku, Rīgas Zooloģiskā dārza Informācijas daļas vadītāju un televīzijas raidījuma vadītāju. Viņš ar savu atraktivitāti un neslēpto interesi par dabu piesaista arī bērnus un pārējo auditoriju, turklāt spēj izskaidrot dabiskos procesus saprotami un saistoši.

Iemilēt zinātni

Interese par zinātni ir jārada jau agrā vecumā. Ārkārtīgi liela nozīme ir skolās mācītajam. Ja skolotājs atstāj lielu iespaidu un skolēniem un pasniedz priekšmetu interesanti, arī viņiem rodas vēlme un interese uzzināt vairāk par attiecīgo nozari. Šobrīd Izglītības un zinātnes ministrija strādā pie dabaszinātņu kursa pārveides,

lai padarītu to interesantāku – arī tas ir solis, kas nākotnē liks sabiedrībai vairāk interesēties par zinātni.

Profesors Jūrmalietis uzskata, ka ne vienmēr tikai zināšanas dod vēlamu efektu. Ja bērns sapratis, ka nedrīkst kaitēt apkārtējai videi, jo tad tā var iznīkt, ne vienmēr viņš pareizi arī rīkosies, taču, ja iemāca bērnu mīlēt dabu, pārdarījumi nenotiks. «Tas ir līdzīgi kā reliģijā: nevis piespied stingri turēties pie baušļiem, bet gan iemīlēt Dievu,» salīdzina profesors. Vēl viena problēma, kas arī izriet no informācijas trūkuma, ir jauniešu uzskats par zinātni kā nozari, kurā nevar nopelnīt, taču J. Benders apgalvo, ka «tie laiki nu ir pagājuši».

Pētnieki, kas šobrīd nodarbojas ar zinātnes komunikācijas attīstību Latvijā, nezaudē cerības, ka ar laiku zinātne kļūs par ikviena latvieša ikdienas sastāvdaļu. Profesors Jūrmalietis ir pārliecināts: «Pie mums ie-nāca Helovīns, Valentīndiena, kāpēc lai neienāktu kaut kas atraktīvs arī attiecībā uz zinātni un tā tad kļūtu par piedzīvojumu!» **UA**

Bērnu zinātnes centrs «Tehnoannas pagrabi» ieinteresē jaunos zinātniekus

Aptuveni trīsdesmit centimetrus liela, caurspīdīga plastmasas bumba ar tajā ieaudzētu zaļu augu – tā ir zemeslode. Lai arī sā-kumā liekas, ka vienīgā līdzība ar planētu Zeme ir tās forma, tomēr, kad centra vadītājs Alvis Balodis izstāsta, ka šajā nelielajā bumbā norisinās gandrīz tāds pats process kā uz Zemes, saprašana par to kļūst skaidrāka. Ar šādu augu bumbu sākas stāsts par pasauli – zemeslo-di, kas ir pilnīga, un tai nekas netiek iedots klāt. Ūdens ir tik, cik ir, taču tas mēdz iztvaikot, bet, lai ūdens neizsīktu, no tvaikiem rodas lietūs, kas atkal nonāk atpakaļ okeānā, upēs un citās ūdenstilpēs. Tāpat arī augs, kas aug šai bumbā, – tas padzeras no iztvaikotā ūdens uz bumbas sienām un barojas vienīgi no Saules. Tā un daudzos citos intere-santos veidos tiek skaidrots par visdažādākajām parādībām un pa-saules procesiem.

Ne tikai caur pagrabā iekārto-tu tumšu labirintu būs iespēja iz-spraukties «Tehnoannas pagrabu»

apmeklētājam, jo centrā nav tikai pagrabi. Arī mājīgajās pirmā stā-va telpās ir milzum daudz intere-santu eksponātu, lai apmierinātu ikviena bērna un pieaugušā zināt-kāri par pasauli un sevi pašu. «Šeit mēs esam apvienojuši mākslu, zinātni un spēli,» stāsta Alvis Ba-lodis. Šajā mājā stāsti par zinātni, dabas procesiem un cilvēku ir vei-doti atšķirīgi, lai par zinātni spētu uzzināt gan ar redzi, gan ar tausti vai ar dzirdi. Ekspozīcijas un eks-ponāti šajā centrā izstrādāti, pa-matojoties uz cilvēka ķermeņa fi-zioģiskajām un psiholoģiskajām īpašībām, un te ir iespēja izbaudīt dažādas sajūtas, kādas piedzīvo, piemēram, akls cilvēks vai mazs bērns. «Atnākot uz šejieni, bērni aizdomājas par lietām, kas notiek visapkārt, bet pieaugušie visbie-žāk daudz vairāk iepazīst sevi,» ilgāk nekā desmit gadu laikā no-vērojis A. Balodis. **UA**

**Bērnu zinātnes centrs
«Tehnoannas pagrabi»**

A. Briāna ielā 8, www.pagrabi.lv

11.05.

Pabeigts pētījums par nabadzību un sociālo palīdzību

9. un 10. maijā Sociālo zinātņu fakultātē notika projekta «Nabadzība, sociālā palīdzība un sociālā iekļaušana – attīstības tendences Latvijā un Igaunijā salīdzinošā skatījumā» noslēdzošā konference. Ar projektā gūtām praktiskām atziņām jau iepazīstināti katras valsts labklājības ministrijas un sociālie darbinieki.

11.05.

Uzņemta filma par Sociālo zinātņu fakultāti

Filma stāsta par studiju iespējām četrās fakultātes nodaļās, iepazīstinot ar studentiem, pasniedzējiem un fakultātes absolventiem, kuru karjera liecina par nākamo studentu iespējām.

19.05.

De/Vison koncertē Rīgā

Universitātes radio NABA rīkotajā koncertā Rīgā viesojās vācu elektronikas un sintīpopa grupa De/Vison.

21.05.

Universitātes komanda XXII SELL Studentu spēlēs izcīna 27 medaļas

Foto: Kery Ilves

No 19. maija līdz 21. maijam Tartu risinājās XXII SELL Studentu spēles. Tajās piedalījās 1 963 dalībnieki no 17 valstu 87 augstskolām.

23.05.

Nīderlandes karaliene viesojas Latvijas Universitātē

Nīderlandes karaliene Beatrikse piedalījās grāmatas *Beyond Traditional Borders* atvēršanas svētkos, kā arī izdevuma *Human Development Report 2004/2005. Capability in Regions* prezentācijā.

Pētījuma autoru grupas pārstāvji (no kreisās): Sandris Mūriņš, Laura Sūna, Jānis Daugavietis

Šķersgriezumā: kultūras, jaunieši, mediji

Kitija BALCARE

Cilvēks nepiedzimst ar noteiktu kultūru. Šo darbības, uzvedības un saskarsmes programmu cilvēks apgūst socializācijas procesā, kurā tas nepārtraukti ir iesaistīts visu dzīvi, nemitīgi saskaroties ar jaunām kultūras nostādnēm, normām, tendencēm, atlasot sev būtisko.

Cilvēka nozīme kultūrā ir daudzpusīga, jo viņš vienlaikus ir atkarīgs no kultūras normām un vērtībām, ir kultūras produktu radītājs un patērētājs, ir kultūras translētājs savā sabiedrībā un citās kultūrās.

Par to, kādas attiecības ir mūsdienu jauniešiem ar kultūru un masu medijiem un kādas attiecības ir masu medijiem ar kultūru, Latvijas Universitātes jauno sociologu grupa prof. Aivara Tabuna vadībā veica pētījumu «Jauniešu kultūrkreativitāte un nacionālā integrācija», kas tapa ar Eiropas Savienības atbalstu un Sociālo zinātņu fakultātes līdzfinansējumu.

Kultūras telpa Latvijā un pētnieciskais process

Doma par šāda veida pētījumu dzima pirms pusotra gada, kad sociologei Laurai Sūnai radās vēlme pievērsties mūzikas socioloģijas pētījumam. Sanākot kopā vairākiem interesentiem, tika nolemts pētniecisko projektu paplašināt, lai pievērstos Latvijas kultūras telpai, medijiem un jauniešiem. Projekts ir Sabiedrības integrācijas fonda grantu programmas pētījums, ko no 2005. gada 1. septembra līdz 2006. gada 31. augustam veica Universitātes sociologu grupa: Jānis Daugavietis, Anita Kalniņa, Kristīne Liepiņa-Ozola, Sandris Mūriņš, Laura Sūna, Madars Štramdijs, Aivars Tabuns.

Pētījuma mērķis bija rast kopīgo un atšķirīgo Latvijas informācijas vidē un studentu kultūras vērtībās un tās patēriņā, analizēt jauniešu kultūras iniciatīvas, to sasniegumus un attīstības šķēršļus, kā arī

izstrādāt rekomendācijas kultūrpolitikas pilnveidošanai. Tika izmantotas dažādas metodes – plašsaziņas līdzekļu analīze, studentu aptauja, fokusgrupu diskusijas, gadījumu analīze, ekspertu intervijas un politikas dokumentu analīze.

Pētnieki secināja, ka līdz šim Latvijā ir ļoti maz izziņāts kultūras telpā notiekošais, priekšroka dota ekonomiskiem, politiskiem, sociālajiem jautājumiem. Profesors Aivars Tabuns stāsta, ka Latvijā nevienam nav pieredzes par to, kā veikt šādus apsekojumus. Pētnieku grupa izskatīja Rietumu analogus, secinot, ka arī tur šī nozare ir attīstīta krietni vājāk par pārējām, kurās var bez grūtībām atrast pētnieciskos instrumentus, ko varētu lokalizēt. Jaunieši ir ļoti nevienlīdzīga grupa ar atšķirīgām estētiskām vērtībām un interesēm kultūras laukā, tāpēc bija interesanti pētīt valdošās tendences jauniešu sabiedrībā kultūras aspektā.

Tā kā jaunieši ir rītdienas sabiedrība, bija svarīgi pētīt ne tikai viņu intereses, bet arī latviešu un cittautiešu jauniešu kultūrkreativitāšu mijiedarbību, plašsaziņas līdzekļu radīto kultūras telpu latviski un krieviski lasošajai auditorijai, kā arī reģionālo situāciju.

Lai izvērtētu plašsaziņas līdzekļu informāciju, tika izveidotas trīs datu bāzes: laikrakstu un interneta portālu rakstu datu bāze, radio un TV sižetu datu bāze un notikumu datu bāze, kurā tika apkopota specializētos interneta portālos pieejamā informācija. Plašsaziņas līdzekļi tika atlasīti pēc valodas un popularitātes kritērija, kā arī pēc tā, cik regulāri tajos tiek atspogu-

ļota kultūras tematika. Budžeta ierobežojumi noteica to, ka izlasē netika iekļauti žurnāli, privātie TV un radio kanāli un daudzi preses izdevumi. Kopumā tika kodēti 2496 latviešu un 1317 krievu avīžu un interneta portālu raksti, 860 TV un radio kultūras pārraižu sižeti, kā arī 864 kultūras notikumi no vienpadsmit dažādiem portāliem.

Pētījumā tika analizētas piecu jauniešu grupu kultūriniciatīvas – Kultūras un informācijas centrs K@2 Liepājā, literatūras un filozofijas portāls «1/4 SATORI», Latvijas krievu dzejnieku apvienība «Orbīta» Rīgā, Latvijas Universitātes radio NABA Rīgā un Jauno mediju kultūras centrs RIXC Rīgā. Tās tika atlasītas, ņemot vērā etnisko, žanra un ģeogrāfisko kritēriju.

Atklājumi, problēmas un fakti

Lai eksistētu zināmā vidē, cilvēkam nākas iekļauties noteiktos procesos. Ja tiek veicināta iecietība, sabiedrība sāk apzināties, ka nav vienas dominējošās kultūras, bet ir vairāku kultūru polilogs, kas bagātina, nevis apdraud. Pētīto gadījumu analīzes liecina par to, ka latviešu mediji izrāda lielāku interesi par kultūras notikumiem, kas norisinās latviski, bet krievu mediji par tiem, kas norisinās krievu valodā. Sociologi secina, ka latviešu un krievu mediji ir ieinteresēti veidot savai auditorijai atšķirīgu Latvijas kultūrtelpas uztveri, kas savukārt netieši liecina par iespējamo kultūras politizāciju.

A. Tabuns to dēvē par «klusu kariņu», kam ir politiski motīvi, skaidrojot, ka kultūra vienmēr

Profesors Aivars Tabuns

ir bijusi saistīta ar politikas norisēm. Visos sabiedrības attīstības posmos kultūra ir bijusi izaicinājums sabiedrībai, varai, cilvēku domāšanai. Taču dažādi atainota kultūras telpa kavē sabiedrības integrāciju, jo tai auditorijas daļai, kas izmanto noteiktus informācijas kanālus, veidojas konkrēts priekšstats par kultūras dzīvi un apjauta, ka nekas cits nenotiek. Profesors stāsta – mediji ir atbildīgi par pielāgošanos patērētājam un sekošanu pieprasījumam, taču svarīgs faktors mediju darbībā ir arī prestiža jautājums, un auditorijai var piedāvāt daudzveidīgu informāciju, lai veidotu to kompetentu dažādās kultūras norisēs. Ir jādara kaut kas, lai piedāvājums nebūtu tik vulgārs, jo ir jādomā, lai sabiedrība būtu kompetenta arī kultūras jomā, lai studentu varētu atšķirt no jaunieša, kam ir pamatskolas izglītība, lai, audzinot savus bērnus, cilvēks varētu pildīt arī kultūras translētāja lomu.

«Problēma ir tā, ka lielākā daļa jauniešu grib būt patērētāji, nevis producētāji. Tas kavē jēkādā attīstību, un sabiedrība samierinās ar vienkāršo, seko *meinstrīmam*,» tā A. Tabuns. Pirms dažiem gadiem desmitiem studentu grupa bija viendabīgāka. Tagad ir jūtama plaša starp domājošiem, izglīto tiem un ambicioziem jauniešiem un starp otru daļu, kas pavada dzīvi pie TV un uzskata, ka arī tāpat kaut kas mainīsies un notiks, neko nedarot pašam. Studentu aptaujās parādās, ka aptuveni 95% aptaujāto jauniešu neizprot, ko nozīmē jēdziens «multimediju mākslinieks». Tiek minēts Volts

Disnejs un tamlīdzīgi uzvārdi. Iespējams, multimedijālie projekti ir tas, ar ko atšķiras 21. gadsimts no iepriekšējā, bet jaunieši nenojauš to. Dominējošais, kas vieno, ir vēlme būt kompetentam mūzikas jomā, bet kopumā estētiskās vērtības un intereses kultūras laukā ļoti atšķiras. Mūsdienās pieaug mākslas sociālās integrācijas potences, jo māksla spēj apvienot visdažādāko sociālo slāņu un etnosu pārstāvjus. Pētījums ataino kultūras segregācijas un kultūras integrācijas jautājumus, kā arī aicina diskutēt par kultūras ekonomiskiem un politiskiem jautājumiem. Pētot, kā un ko kultūras jomā plašsaziņas līdzekļi ataino, tika secināts,

ka kultūras notikumu atspoguļojumā medijos ir maz kopīgu kultūras notikumu, tie nepārklājas dažādos medijos ne pēc reģionālā, ne lingvistiskā dalījuma. Tas savukārt var būt jauniešu dažādo interešu iemesls, ja viņiem netiek piedāvāta pilnīga, visaptveroša informācija. Pēc studentu aptauju analīzes tika secināts, ka latviešu studenti biežāk nekā cittautieši interesējas par kultūras notikumiem savā pilsētā, rajonā un valstī. Lai gan viņi vienlīdz bieži apmeklē kultūras pasākumus un piedalās dažādās kultūraktivitātēs, tomēr abu grupu jauniešiem ir samērā atšķirīga komunikatīvā vide un interese par kultūras dzīvi.

Pētnieki secina, ka, iespējams, valsts atbalsta trūkums netradicionālajai kultūrai kavē jauniešu iniciatīvu un iesaistīšanos kultūras dzīvē. Sociologi iesaka plašsaziņas līdzekļiem pievērst lielāku uzmanību tiem kultūras dzīves notiku-

miem, kas veicinātu latviešu un cittautiešu jauniešu saliedēšanos, kompetenci kultūras jomā un atvērtību jaunām idejām. Svarīgākais faktors etniski dažādas auditorijas piesaistīšanai ir kultūras produkta kvalitāte, nevis tā valoda, secina sociologi.

A. Tabuns atzīst, ka cilvēks mūsdienās pakāpeniski kļūst imūns pret informāciju. Informācijas pārbagātībā ir kaut kas bīstams. Vārdi kļūst lēti, informācija kļūst dažkārt pat ļoti pretrunīga, tā veidojot cilvēkā nevēlēšanos sekot notiekošajam, ja katra nākamā ziņa var noliegt iepriekšējo. Cilvēkam būtu jāļauj pašam domāt, runāt, pētīt.

Pētījums šodien un rīt

«Pētījums pēc apjoma ir ļoti liels un ambiciozs, tāpēc materiālu apstrāde aizņems pāris gadu. Mūsu priekšā ir bezgalīgas transkriptu lappuses, bet pagaidām mēs esam paņēmuši tikai vieglāk apstrādājamo, aprakstāmo, lai ieskicētu pētījuma procesā atklāto. Tas nozīmē, ka darbs pie iegūtajiem materiāliem turpināsies,» tā A. Tabuns.

Pētījuma atskaite ir pieejama informatīvā bukletā «Kultūras. Jaunieši. Mediji». Tā elektronisko versiju var skatīt sociālo zinātņu mājas lapā (<http://www.lu.lv/szf/publi.html>).

Pētnieku grupa ir iecerējusi veidot publikācijas dažādiem preses izdevumiem, lai veicinātu sabiedrības interesi par pētījumā atklātajām problēmām kultūras un mediju lauciņā kopumā. Tāpat studentiem ir iespēja interesēties par izveidoto datu bāzu materiālu, ko varētu izmantot arī savos pētnieciskajos, bakalaura, maģistra un citos darbos.

26.05.

Atjaunos Morberga vasarnīcas ēku kompleksu

Kristapa Morberga vasarnīcas revitalizācija paredz vasarnīcas atjaunošanu un restaurāciju, botāniskā dārza izveidošanu, jaunas viesnīcas izbūvi, kā arī Latvijas Arhitektūras muzeja filiāles izveidi.

31.05.

Izstāde «9. Lielā tējkannu parāde»

31. maijā pie Universitātes notika izstāde «9. Lielā tējkannu parāde», kur savus darbus uz koka podestiem zālienā izstādīja Tautas lietišķās mākslas studijas «Vāpe» dalībnieki.

01.06.

Universitātei jauns koncertflīģelis

Jaunais instruments *Petrof Mistral* atradīsies Lielajā aulā. Pirms tam Universitātē lietoja Latvijas Radio flīģeli, kas šeit bija nonācis pēc ugunsgrēka Filharmonijas ēkā.

01.06.

Atklāts Latvijas Universitātes Inovāciju centrs

Inovāciju centra darbības mērķis ir veicināt Latvijas Universitātes zinātnieku pētījumu rezultātu un zinātniskās komercializāciju un to lietošanu tautsaimniecībā.

01.06.

Metro fasādi rotās ziedu motīvi

Šo fasādes dekorācijas priekšlikumu jaunajai studentu viesnīcai «Metro» Rēznas ielā 10 piedāvāja arhitekts Miķelis Putrāms. Jaunā arhitekta ideja tika prēmēta ar Ls 1 000.

Cilmes šūnas nākotnes veselībai

Zane SILIŅA

Daba ir iedevusi cilvēkam visu, kas viņam nepieciešams. Cilvēka organismam piemīt spēja augt, sadziedēt brūces, atjaunot zaudēto. Protams, organisms nevar cīnīties pret visiem zaudējumiem. Smagas slimības vai traumas rada bojājumus, ko organisms paša spēkiem sadziedēt nevar. Taču varbūt zinātne tam varēs palīdzēt, izmantojot pašas dabas dotās šūnu lieliskās īpašības? Aizvien vairāk uzmanības pasaulē tiek pievērsts cilmes šūnu pētījumiem. Par cilmes šūnu izmantošanas perspektīvām medicīnā un to pētījumiem stāsta biologs, LU docents JĀNIS ANCĀNS.

– Kas ir cilmes šūnas, un ar ko tās atšķiras no citām organisma šūnām?

– Cilmes šūnu definīcija nav stingri noteikta, un ir vairāki nosacīti šo šūnu veidi – embrionālās cilmes šūnas (agrīnās, blastocistas attīstības stadijā), fetālās cilmes šūnas (embrija stadijā) un pieaugušo cilmes šūnas. Kopumā cilmes šūnām ir raksturīgas šādas īpašības: tās spēj dalīties un pašatjaunoties ilgu laiku, tās nav diferencējušās, bet spēj radīt specializētas šūnas, kas dara savu specifisko darbu. Cilmes šūnai daloties, rodas divas meitas šūnas. Viena šūna tālāk attīstās par specializētu audu šūnu (piemēram, kļūst par neironu, asins šūnu vai ādas šūnu – atkarībā no apstākļiem un vides), otra saglabā cilmes šūnu īpašības un tālāk atkal var dalīties, veidot jaunas šūnas. Pieauguša cilvēka organismā to funkcija ir pilnvērtīgi aizvietot bojā gājušās šūnas, citiem vārdiem sakot, – būt par rezerves būvniecības blokiem,

kuri piedalās audu funkciju uzturēšanā un atjaunošanā.

– Kur organismā atrodas cilmes šūnas?

– Audu specifiskajām cilmes šūnām vajadzētu būt praktiski visos audos. Pieaugušo cilmes šūnas detalizēti ir raksturotas vairākos cilvēka audu veidos (kaulu smadzenēs, muskuļos, ādā, CNS un aknās).

– Cik sen tiek pētītas cilmes šūnas?

– Kaulu smadzeņu cilmes šūnu pētījumi iesākās jau pagājušā gadsimta 60. gados. Fetālo, embrionālo, kā arī pieauguša cilvēka audu cilmes šūnu pētījumi ir sākušies vēlāk, bet pirmā embrionālā cilmes šūnu līnija tika radīta 1998. gadā. Pasaulē tagad tiek veikti daudzi pētījumi, lai cilmes šūnas varētu izolēt un pavairot laboratorijās un, cerams, nākotnē lietot cilvēkiem, kuriem tās ir nepieciešamas.

– Vai ir kādas medicīnas nozares, kur tās jau šobrīd tiek izmantotas?

– Runājot par cilmes šūnu lietojumu medicīnā, pagaidām lielos

apmēros tiek lietotas pieaugušo asins cilmes šūnas un nabas saites cilmes šūnas. Specifiski lieto arī fetālās cilmes šūnas, taču, runājot par nākotni, visvairāk tiek diskutēts par embrionālajām cilmes šūnām. Šīs šūnas tiek sākotnēji pavairotas (tieši embrionālās šūnas ir iespējams vislabāk pavairot standartizētos, varētu teikt, «rūpnieciskos» apmēros) un tad pārveidotas tā, lai tās kļūtu par attiecīgu audu specializētajām šūnām. Šī tehnoloģija ir praktiskā lietojuma izstrādes stadijā sirds asinsvadu slimību, diabēta, osteoporozes, osteoartrīta, mugurkaula smadzeņu bojājumu, hematoloģisku slimību un citu patoloģisku stāvokļu ārstēšanai. Tāpat interesanta joma ir autologo (paša pacienta) cilmes šūnu izdalīšana un (vai) pavairošana. Pagaidām tās tiek izdalītas no kaulu smadzenēm.

Tādu operāciju kā kaulu smadzeņu pārstādīšana moderni varētu saukt par kaula smadzeņu cilmes šūnu terapiju. Šādās operācijās cilmes šūnu lietošanas pieredze ir visilgākā. Kaulu smadzenēs esošo cilmes šūnu pārstādīšana var atjaunot to funkcijas – organismā tiek veidotas asins šūnas, piemēram, cilvēkiem, kuri, ārstējoties no vēža, iziet ķīmijterapijas vai apstarošanas kursu. Dažu neirodeģeneratīvo slimību pacientiem tika transplantētas fetālās cilmes šūnas. Apdegumu pacientiem ir izmantotas epidermālās cilmes šūnas. Biotehnoloģiju kompānijas piedāvā klīniski lietojamu mākslīgu cilvēka skrimsli un mākslīgu ādu. Specifiskas ir cilmes šūnas, kuras

iegūtas no jaundzimušā nabas saitē esošajām asinīm. Līdzīgi kā kaula smadzeņu pārstādīšanas gadījumā tās pagaidām lieto pēc vēža terapijas vai tad, ja ir asinsrades procesa traucējumi. Ir daži nelieli klīnisku pētījumu eksperimenti, kuros parādās nabas cilmes šūnas arī citu patoloģiju kontekstā.

ASV 2007. gadā tiks veikts klīniskais pētījums, kā neironus, kas iegūti no cilmes šūnām, var izmantot cilvēkiem, kam ir mugurkaula traumas, paralīze. Eksperimentos ar dzīvniekiem tika pierādīts, ka neironi, kas iegūti no cilmes šūnām, spēj atjaunot dzīvniekiem zaudētās kustības un jutīgumu. Ir pamats cerēt, ka arī cilvēkiem varēs atjaunot funkcijas, kas zudušas pēc mugurkaula traumas.

– Vai Latvijā arī tiek veikti pētījumi par cilmes šūnām?

– LU tikko ir sākusi īstenot projektu par pieaugušo cilmes šūnām ādā. Šī projekta tēma ir par metodēm, kā cilmes šūnas varētu izdalīt no cilvēka ādas un pavairot laboratorijas apstākļos (to klātbūtne tur jau ir pierādīta). Cilmes šūnas ir daudzos cilvēka audos, taču no ādas tās būtu vienkāršāk un nesāpīgāk iegūt. Mūsu pētījumus līdzfinansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds.

Pasaulē vairākas ar ādas cilmes šūnām saistītas tehnoloģijas jau ir izstrādātas un patentētas. Ir pētījumi, kas, piemēram, parāda, ka no ādas izdalītas cilmes šūnas spēj veidot neironiem līdzīgas šūnas. Bet vēl ir jautājums, vai tās spēs veidot funkcionālus neironus dzīvnieka un cilvēka organismā.

– Kā var cilmes šūnām, kas ņemtas no ādas, likt veidot, piemēram, aknu šūnas?

– Tas tiktu, visticamāk, veikts, eksperimentāli identificējot un pievienojot specifiskus augšanas hormonus, veidojot atbilstošu augšanas vidi un (vai) substrātu. Tomēr līdz šim tīri praktiski cilmes šūnu pārveidošanas iespējas bieži vien bija ierobežotas.

– Kādiem orgāniem cilmes šūnas var palīdzēt atjaunoties?

– Pagaidām tā ir asinsrades sistēma, āda un smadzeņu audi. Ilgtermiņā uz šo jautājumu atbildēs tikai prakse. Daudzsološi rezultāti ir iegūti eksperimentos ar dzīvniekiem, kuriem ar diferencētu cilmes šūnu palīdzību spēj ārstēt vai atvieglot stāvokli vairāku nopietnu patoloģiju gadījumos. Tas, kas līdz šim ir izdevies dzīvnieku modeļsistēmās, rada cerības, ka nākotnē cilmes šūnu lietojumam orgānu funkciju atjaunošanā būs liela nozīme. Pēdējos gados parādās daudzi zinātniski raksti, tiek finansēti apjomīgi pētījumi šajā jomā. Bet kāds būs reālais cilmes šūnu lietojums klīnikā – to rādīs laiks. Cilmes šūnu izmantošana ir jauna tehnoloģija, un jaunas tehnoloģijas labprātāk pieņem, ja tās dod būtisku labumu. Jaunu neironu veidošana no embrionālajām cilmes šūnām ir iespējama jau tagad.

– Kas jums cilmes šūnu pētījumu jomā šķiet visinteresantākais?

– Visinteresantākais šķiet jautājums – cik ilgs laiks paies līdz jaunās, uz cilmes šūnu tehnoloģijām bāzētās terapijas ieviešanai ikdienā. **U**

BIZNESA KLAŠES PORTATĪVAIS DATORS STUDENTAM!

ĪPAŠI PIELĀGOTS INTENSĪVAI UN MOBILAI LIETOŠANAI

Hansabanka
SPECIĀLAIS PIEDĀVĀJUMS:
17,48 Ls MĒNEŠ!
Piesakies www.open.lv vai pa tālruni 7018333

FINGERPRINT READER
pirkstu nospiedumu lasītājs, kas ļauj neizmantot paroli.

biznesa klases tehniskie rādītāji:
operatīvā atmiņa 512Mb • pastāvīgā atmiņa 60Gb • processors Sympron 3800 1,6GHz • ekrāns 15" • DVD rakstītājs • beavodu internets • uzstādīts Windows XP • HP Premier Sound skana • videokarte ATI Radeon 128Mb • lasa visas pazistamākās flash kartes • svars 2,6 kg • garantija 2 gadi.

HP rx6325

OPEN
HANSABANKAS JAUNIEŠU PROGRAMMA

HP
invent

vienreizēja cena, īpaši no HP – 464 Ls
ļoti izturīgs un praktiski nenoskrāpējams korpuss
augsta noturība pret klaviatūras apļesānu
3 stundas WiFi par brīvu
iebūvēts mikrofons – lieto Skype uzreiz
baterijas darbība – 4 stundas

Latvijas Universitātes lielākais
mecenāts Kristaps Morbergs

Celamaize jeb mecenātisma gars Universitātē

Kitija **BALCARE**

Mecenātisma gara uzturēšana sākas ar cilvēka īpatnējo pasaules uztveri, attieksmi pret citiem un vēlmi palīdzēt. Mecenātisms ir mākslas, zinātnes, sporta, dažādu kultūras pasākumu finansiāla un materiāla atbalstīšana, kas laika gaitā var pārtapt par ikdienišķu parādību arī mūsu sabiedrībā, bet pagaidām viss vēl tikai sākas.

Cilvēks nogaida, lai gūtu pārliecību par to, ko un kāpēc dara. Augstākās izglītības sfērā mecenātu artava ir nenovērtējama, jo tā paver apvārsņus tiem, kas to ir pelnījuši, kas zina, kurp iet. Mecenātu ziedojumi ir celamaize tam, kas pats reiz, iespējams, kļūs par tās *cepēju*. Universitātē par mecenātu piesaisti atbild Latvijas Universitātes fonds, kas darbojas kā vidutājs starp mecenātu un stipendiātu.

Latvijas Universitātes fonds vakar, šodien, rīt

1998. gadā Latvijas Universitātes fonds savu darbību uzsāka kā organizācija, kas bija atbildīga par Universitātes nekustamo īpašumu apsaimniekošanu. 2001. gadā pēc denacionalizācijas procesa Universitāte saņēma vairāk nekā 3 miljonu latu kompensāciju par Kristapa Morberga novēlētiem, bet kara laikā nopostītiem īpašumiem. Atgūtā nauda tika nodota toreizējam fondam, kas to kā neaizskaramu kapitālu noguldīja bankā un, sekojot mecenāta novēlējumam, no nestajiem augļiem atjaunoja stipendiju izmaksu ne vien Universitātes, bet arī citu augstskolu studentiem. K. Morbergs tiek uzskatīts par Universitātes fonda finansiālo un idejisko pamatlicēju un kopumā arī par mecenātisma aizsācēju Latvijā.

Nākamais pavērsiens notika 2002. gadā, kad fonds no Japānā dibināta filantropijas fonda *The Nippon Foundation* saņēma vairāk nekā 500 tūkstošus latu

mūžīgai lietošanai, ko pievienoja neaizskaramajam pamatkapitālam. Tālāk sekoja Kārļa Kaufmaņa novēlējums vairāk nekā 50 tūkstošu latu apmērā. Tādējādi Universitātes fonds nopietni sāka darboties mecenātu piesaistes un stipendiju izmaksas jomā.

2004. gada nogalē pēc reorganizācijas fonds kļuva par nodibinājumu, kas neveic peļņu gūstošu darbību. 2005. gada sākumā LR Finanšu ministrija tam piešķīra sabiedriskā labuma organizācijas statusu. Līdz ar to ziedotāji Latvijā (gan juridiskas, gan fiziskas personas) var saņemt nodokļu atlaides 85% apmērā, kas ir zaļā gaisma ziedotgribētājiem. Nodibinājums nodarbojas ar naudas ieguldīšanu un vairošanu, stipendiju administrēšanu un jaunu mecenātu piesaistīšanu. Ar 2005. gada sākumu par fonda izpilddirektoru kļuva Krišs Spūlis, un, pateicoties viņa aktīvajai darbībai, mecenātu piesaiste turpinās un nes acīm redzamus augļus.

LU fonds ciemos pie Amerikas latviešiem

2005. gada nogalē Universitātes rektors prof. Ivars Lācis kopā ar Krišu Spūli viesojās Amerikas Savienoto Valstu un Kanādas pilsētās, kur tikās ar latviešiem, lai stāstītu par Universitātes pamatfaktiem, zinātnisko darbību un attīstību. Vizīte notika par godu Universitātes 86. gadadienai. Delegāciju uzņēma Ziemeļamerikas studentu korporāciju kopu pārstāvji ar Latvijas Korporāciju apvienības atbalstu. Tā bija pirmā tik plaša tagadējā rektora vizīte Ziemeļamerikā, pēc kuras Universitātes fondu meklēja vairāki Amerikas latvieši, lai piedāvātu savu atbalstu jaunajiem studentiem.

K. Spūlis stāsta, ka Universitātes pārstāvji bija pārsteigti par to, ka Ziemeļamerikas tautiešu vidū joprojām tiek uzturētas un koptas Universitātes tradīcijas un svinēta tās gadadiena. Vizīšu laikā K. Spūlis atnācējus iepazīstināja ar nepieciešamajiem organizatoris-

kajiem soļiem, kas veicami, lai iedibinātu stipendiju ar savu un tuvinieku vārdu.

Kā atzīst K. Spūlis, brauciens bija jauks un vērtīgs, jo pēc atgriešanās Latvijā atskatnēja ieinteresēti telefona zvani un pienāca vēstules no tiem, kas vēlētos iesaistīties mecenātisma atbalstīšanā. Brauciens nesa augļus, un šāgada pava-sarī izveidotajā stipendiju programā «Ceļamaize» piecas no 15 stipendijām veidoja Amerikas latviešu ziedotie līdzekļi. Atbalsts «Ceļamaizei» vēl lielākā apjomā turpināsies arī šajā rudenī. Tāpat jāmin Armīna Rūša stipendiju fonda stipendijas, ko šogad sāka administrēt Universitātes fonds, kā arī citi ziedojumi vairāku desmitu tūkstošu ASV dolāru vērtībā, kas saņemti šovasar.

Mecenātisma tradīcijas pasaulē un Latvijā

Filantropijas spēks augstākajā izglītībā ir milzīgs. Ir svarīgi skaidrot sabiedrībai tās ietekmi uz procesiem pasaulē, kā arī rādīt to valstu piemēru, kuras veiksmīgi apgūst šo praksi.

Kā stāsta K. Spūlis, mecenātisma vēsture Ziemeļamerikas valstīs ir sena. Ziedojumos savāktā neaizskaramā pamatkapitāla summas, kas ir lielāko mācību iestāžu pārvaldībā, ir samērojamas ar Latvijas iekšzemes kopproduktu un mērāmas pat vairākos desmitos miljardu ASV dolāru. Piemēram, Hārvarda universitāte, kuras neizskaramais pamatkapitāls ir aptuveni 20 miljardi ASV dolāru, ar šo līdzekļu augļiem varētu pilnībā nodrošināt mācību procesu, profesoru algas un bezmaksas studijas studējošajiem.

Latvijā tas viss vēl esot bērnu autiņos, bet ir iemesli, kāpēc mecenātisms nevarēja attīstīties agrākos laikos.

Mecenātismam ir senas saknes un tradīcijas. Šī kustība ir nosaukta romiešu bagātnieka vārdā. Viņš dzīvojis 1. gs. pr. Kristus un kļuvis slavens ar plašajiem dzejnieku un mākslinieku atbalstīšanas pasākumiem. Ziedojumi Ziemeļamerikas augstskolām ir tikpat seni kā pašas augstskolas.

Ziemeļamerikā augstākās izglītības sistēma jau daudzās paudzēs balstīta uz studiju maksām, līdz ar to ikviens, kas pats kādreiz studējis, ir saskāries ar jautājumu, kā samaksāt par studijām – vai ar vecāku palīdzību, no saviem ienākumiem vai kādām stipendijām, ko piešķir valdība vai privātie mecenāti. Turklāt Ziemeļamerikā cilvēkiem ir raksturīgas domāšanas, kultūras un vēsturiskās attīstības īpatnības. Liela daļa ameri-

kāņu uzskata par pašsaprotamu iesaistīties sabiedriskā labuma darbos, biedrībās, klubos un citās filantropiskās darbībās. Savukārt Latvijā padomju okupācijas gados augstākā izglītība bija bezmaksas, un tāpēc daļa cilvēku ne vienmēr izprot, ka šodien, kad par izglītību ir jāmaksā, jautājums par atbalstu studijām stipendiju veidā ir ļoti aktuāls. Taču, iespējams, tieši nākamā paaudze, kas pati būs izgājusi maksas izglītības procesu, būs nākamie ziedotāji, atbalstītāji. Ziemeļamerikā liela daļa absolventu, studentu vecāku, korporāciju biedru ziedo naudu savām bijušajām mācību iestādēm, tā ir ķēdes reakcija vairāku simtu gadu ilgā vēsturē. ASV tas ir tikai normāli, ja pensionēts cilvēks ziedo ievērojamu naudu augstskolām, un tā, protams, ir vēl viena atšķirība, jo Latvijā pensijas vecuma cilvēkiem diemžēl savus ekonomiski aktīvos gadus nācās pavadīt padomju laikā, kad vairums cilvēku nebija iespējas nopelnīt un uzkrāt lielus līdzekļus vecumdienām. Taču tā nav, ka vienīgie ziedotāji ASV ir veci ļaudis, ziedo arī veiksmīgi jauni un pusmūža uzņēmēji, kam savas *Alma mater* atbalsts ir goda lieta, tāpēc ar optimismu šajā sakarā var uzlūkot arī Latviju, bet šajā laukā vēl jāveic liels sabiedrības izglītošanas un pozitīvā viedokļa veidošanas darbs.

Ziemeļamerikas studentu un studenšu korporāciju kopu stipendiju pasniegšana.

Otrā no kreisās – Māta Ņūsone Sātiņa, korporācijas «Gaujmaliete» biedre. 2006. gada marts, LU

07.06.

Vēidos Zinātnes un tehnoloģiju centru

Latvijas Universitātē, Rīgas Dome un Izglītības un zinātnes ministrija parakstīja trīspusēju nodomu protokolu par Zinātnes un tehnoloģiju centra izveidi. Centru plānots izvietot Universitātes Botāniskā dārza teritorijā.

13.06.

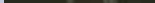
Atklāta bērnistaba

Ekonomikas un vadības fakultātes telpās atklāta bērnistaba, ko izveidojusi Studentu padome, sadarbojoties ar Universitāti. Studenti tajā varēs atstāt savus divus līdz septiņus gadus vecos mazulīšus aukļu uzraudzībā.

21.06.

Profesoram Jānim Bārzdīnam piešķirta gada balva par mūža devumu

Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta direktoram prof. *Dr. habil. sc. comp.* Jānim Bārzdīnam piešķirta Eižena Āriņa balva par mūža devumu datorzinātnēs un informātikā.

22.06.

Iznāk «Agora 4»

Sociālo zinātņu fakultātes Komunikācijas studiju nodaļa laidusi klajā ceturto analītisko rakstu krājumu «Agora», kas veltīts 1905. gada revolūcijai Latvijā.

30.06.

Universitātes dziedātāji un dejotāji piedalās Gaudeamus svētkos

No Universitātes Baltijas studentu Dziesmu un deju svētkos Tartu XV *Gaudeamus* sadziedāja un sadejoja astoņi kolektīvi: kori «Juventus», «Minjona», «Latve», «Dziesmuvara», Prezidiju konventa vīru koris; deju kolektīvi «Dandari», «Dancis» un Bioloģijas fakultātes deju kolektīvs.

Nenovērtējama mecenātu artava

Šobrīd Universitātes fonda stipendiju izveides līdzekļiem ir divi galvenie avoti. Daļa nāk no ārzemēs dzīvojošajiem latviešiem privātpersonām, bet otra daļa no pašmāju uzņēmējiem (bankām, privātuzņēmumiem u. tml.). Savdabīgs fakts, ka starp mecenātiem ļoti reti ir privātpersonas no Latvijas latviešu vidus, lai gan miljonāru skaits aug. Tas parāda gan attieksmes, gan filantropijas būtību mūsu valstī. Ir daži gadījumi, kad tiek ziedots atsevišķām fakultātēm, piemēram, Medicīnas fakultātes absolvents, atbalstot savu fakultāti, palīdz tai iegādāties jaunāku aprīkojumu. Amerikas mecenātisma gars ir labs piemērs pašmāju sabiedrībai, kurai pagaidām kopumā ziedojumi augstākai izglītoībai vēl nešķiet prioritāri, jo filantropija izglītības laucīnā ir tikai attīstības stadijā. Stipendijas tiek veidotas pēc paša mecenāta vēlmēs un ieceres, kādas jomas studentiem tās tiks piešķirtas.

Universitātes fonda pārziņā ir aptuveni 20 stipendijas un, pateicoties mecenātu novēlējumiem, fonda rīcībā ir ieguldījumu portfelis ar kopējo summu 4 miljoni latu. No šiem ienākumiem ik gadu tiek nodrošinātas aptuveni 80 stipendijas.

Fonds ir uzsācis divu jaunu stipendiju programmu izveidi – stipendija «Ceļamaize» domāta trūcīgiem, bāreņiem un citādi dzīvēs nelutinātiem studentiem, bet stipendija «Izvēlies valstij svarīgas studijas» ir radīta, lai mudinātu studentus izvēlēties šodienas

Rektors prof. Ivars Lācis pasniedz pateicības rakstu par palīdzību vizītes organizēšanā Eiženam Streipam, korporācijas «Tālavija» biedram no Bostonas. 2005. gada septembris, ASV

Latvijai vajadzīgas studijas un profesiju dabas un inženierzinātņu specialitātē. Turpinās Universitātes mecenātu vārdā nosaukto stipendiju popularizēšana.

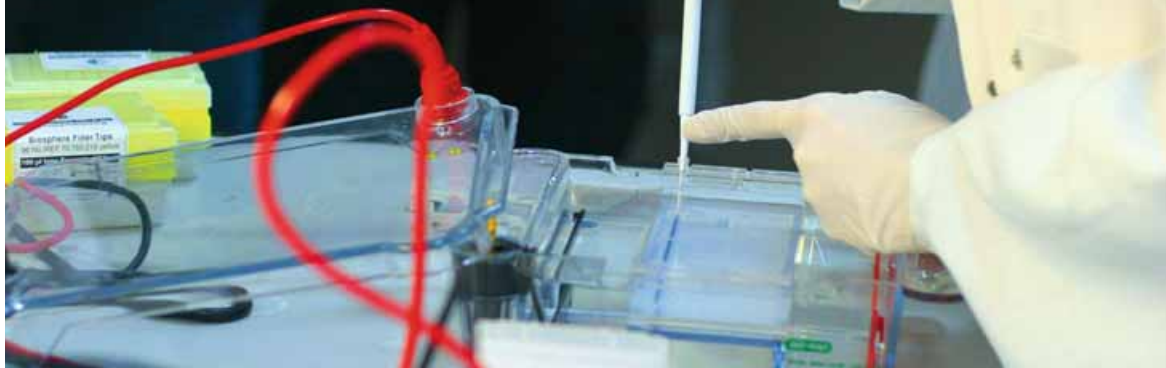
Šobrīd fonda uzdevums ir sakārtot stipendiju administrēšanu. K. Spūlis uzsver, ka saskaņā ar administratīviem izdevumiem un resursu optimizāciju, kā arī ar mecenātu viedokli, pareizi būtu, ja visas mecenātu novēlētās stipendijas tiktu pārvaldītas vienviet, šajā gadījumā Universitātes fondā, jo šobrīd vēl valda daļēja nesakārtotība šajā jautājumā. Nākotnē tas palīdzētu izvairīties no starpgadījumiem stipendiju piešķiršanas, izmaksas un uzraudzības procesā.

Latvijas Universitātes fonds ir organizācija, kurai var uzticēties. Tā rūpējas ne tikai par ziedojumu piesaisti, bet arī par to, lai tiktu pateikts paldies katram mecenātam. Ar fonda gādību Raiņa bulvārī 19 tika atklāta Universitātes mecenātu Goda siena un ir sagatavota arī brošūra par Universitātes mecenātiem un stipendijām. Būt par mecenātu ir pagodinājums ikvienam. Saņemot stipendiju, students, iespējams, turpinās šo filantropisko tradīciju arī tālāk. Ceļamaize ir nepieciešama ikviena ceļa uzsākšanai. Un lielā ceļa gājējs vienmēr spēs to novērtēt. **UA**

Krišs Spūlis un Universitātes mecenāte R. Kaufmane, kuras vīra vārdā izveidota K. Kaufmaņa piemiņas stipendija astronomijas studentiem. 2005. gada oktobris, ASV

Zinātnes sasniegumu konvertācija

Zane SMILGA,
Latvijas Universitātes Inovāciju centrs

Latvijas Universitātē darbību uzsācis Inovāciju centrs – piecu cilvēku grupa turpmāk nodarbosies ar inovāciju veicināšanu, meklējot Universitātes pētniecības rezultātu lietojuma iespējas. Inovāciju centrs piedāvās sadarbību zinātniekiem spert soli tuvāk komercvidei.

Ar valsts atbalsta programmu palīdzību mūsu zinātniekiem tiek piedāvāts finansējums un atbalsts gan patentēšanai, jauno tehnoloģiju komerciālā potenciāla izvērtēšanai un biznesa priekšlikumu sagatavošanai, gan investoru un citu komercializācijas sadarbības partneru piesaistei. Vienlaikus tiek veicināta sadarbība starp zinātniekiem un komersantiem pasūtījumu pētījumu projektu iniciēšanai, kā arī popularizēti pētniecības pakalpojumi. Aktualizējot šos procesus, aktīvāk notiek Universitātē radīto zināšanu nodošana sabiedrībai. Tas savukārt veicina ekonomisko attīstību.

Korporāciju ieguldījumi pētniecības veicināšanā

Lielākajā daļā Rietumeiropas un citu pasaules attīstīto valstu universitāšu un citu augstākās izglītības un pētniecības institūciju pēdējās desmitgadēs ir izveidota iekšējā organizācija, kas nodrošina universitāšu zinātnisko pētījumu rezultātu komercializāciju un nodošanu industrijai, lai tos praktiski lietotu. Daudzās universitātēs ir nodibinātas speciālas struktūrvienības – inovāciju centri, komercializācijas departamenti, tehnoloģiju pārnese biroji u. tml., lai sekmētu zinātnieku un uzņēmēju sadarbību. Līdz ar to tiek izveidotas jaunas uz tehnoloģijām vai zināšanām balstītas komercsabiedrības, uzsāktas jaunu produktu ražošana vai esošo būtiska pilnveidošana, kā arī veicināta virkne pasūtījumu pētījumu, lai risinātu uzņēmumu problēmas vai sekmētu to attīstību. Tā, piemēram, mobilo telefonu ražotājs NOKIA aktīvi investē pētniecībā. Uzņēmumam ir savs pētniecības centrs, kas veido ilgtermiņa sadarbību pētniecības projektos ar universitātēm un citām pētniecības organizācijām, kopā nodarbinot 20 882 cilvēkus zinātniskās pētniecī-

bas darbos un 2005. gadā iztērējot 3 825 miljonus eiro produktu pētniecības un attīstības mērķiem.

Arī Latvijas Universitātē zinātniekus no sadarbības ar vietējiem un ārvalstu komersantiem nereti šķir tikai viens solis. Pārliecību par to un šīs jomas aktualitāti apliecināja arī Latvijas Republikas Ministru prezidents A. Kalvītis un ekonomikas ministrs A. Štopenbergs, piedaloties Inovāciju centra atklāšanas pasākumā 2006. gada 1. jūnijā.

Vajadzīga zinātnieku iesaistīšanās

Lai gan Inovāciju centrs ir oficiāli nodibināts tikai pavisam nesen, tomēr Latvijas Universitātes Attīstības un plānošanas departamentā darbības inovāciju veicināšanas jomā tiek īstenotas jau kopš 2005. gada sākuma. Ja sākotnēji ar nepilnu slodzi tika nodarbināti divi darbinieki, tad pašlaik Inovāciju centrā strādā jau pieci darbinieki. Centra darbības iespējas paplašināja Ekonomikas ministrijas valsts atbalsta programma «Tehnoloģiju pārnese kontaktpunktu izveide» – Universitāte uzvarēja projektu konkursā, iegūstot ap Ls 250 000 projekta īstenošanai līdz 2007. gada beigām. Ekonomikas ministrijas programmas ietvaros līdzīgi projekti tiek īstenoti arī Rīgas Tehniskajā universitātē, Latvijas Lauksaimniecības universitātē, Rēzeknes Augstskolā un Ventspils Augstskolā.

Lai efektīvi darbotos, Inovāciju centram būtu jāgūst uzticība no to zinātnieku puses, kuriem ir nepieciešamība un vēlme gūt atbalstu veikto pētījumu praktiskai lietošanai un komercializācijas iespēju iniciēšanai vai tālākai attīstībai. Jāievēro, ka zinātniekiem pašiem visbiežāk nav pietiekamas kompetences komercializācijas un komercdarbības jomā. Lai radītu inovāciju, bez pētniecības nepieciešams otrs resursu process, proti, jaunā tehnoloģija (zinātniskā izstrādne) ir jāpārvērš produktā vai pakalpojumā, un tam nepieciešami gan kompetenti investori un finanšu resursi, gan mārketinga speciālisti, stratēģiskie un operatīvie komercdarbības vadītāji, gan arī pieeja pareizajiem komercdarbības kanāliem starptautisko tirgu apgūšanai.

Ļoti bieži zinātnieki ir piesardzīgi, atklājot jaunizveidoto tehnoloģiju potenciālajiem sadarbības partneriem. Taču nevienam inovāciju nevar īstenot bez riska.

Inovāciju centra atklāšana 2006. gada jūnijā. No labās: Inovāciju centra direktors Māris Ēlerts, Ministru prezidenta padomnieks Oskars Balodis, Ministru prezidents Aigars Kalvītis

Turklāt risku, kas saistīts ar intelektuālā īpašuma aizsardzību un izmantošanu, ir iespējams mazināt un ierobežot. Lai precizētu intelektuālā īpašuma tiesību aspektus, Inovāciju centrs izstrādāja Latvijas Universitātes Intelektuālā īpašuma pārvaldības normatīvos dokumentus, kas definē tiesiskās attiecības starp intelektuālā īpašuma radītājiem un Universitāti. Intelektuālā īpašuma pārvaldības dokumentos noteikti radītā intelektuālā īpašuma piederības pamatprincipi, kā arī noteikts, ka zinātnieki informēs Inovāciju centru par jaunajām zinātniskajām izstrādātnēm pirms to patentēšanas. Viens no Inovāciju centra uzdevumiem ir aizstāvēt Latvijas Universitātes un zinātnieku tiesības un intereses intelektuālā īpašuma tiesību jomā.

Inovāciju centrs Ekonomikas ministrijas programmas ietvaros piedāvā atbalstu Universitātes zinātniekiem patentu sagatavošanas, reģistrēšanas un uzturēšanas izdevumu segšanai, kā arī – ņemot vērā, ka iegūtiem patentiem bez to praktiskas izmantošanas nav ekonomiskas vērtības – tehnoloģiju (zinātnisko izstrādātnu) komerciālā potenciāla izvērtēšanai un komercializācijas piedāvājumu sagatavošanai. Komercializācijas piedāvājumu sagatavošana tiek īstenota sadarbībā ar nesen izveidoto Biznesa laboratoriju Ekonomikas un vadības fakultātē. Līdz šim Inovāciju centrs ir atbalstījis četrus projektus, kuriem Biznesa laboratorijas jaunie speciālisti veica tehnoloģiju ekonomisko analīzi, uz kuras pamata izstrādāja komercializācijas priekšlikumus – materiālus latviešu, angļu un krievu valodā. Atbalstu patentēšanai saņēma piecas pētniecības grupas.

Finansējums pētniecības projektiem nobeiguma stadijā

Pētniecības rezultātu praktiskās lietojamības izpēti Latvijas Universitātē sadarbībā ar britu riska kapitāla investoru kompāniju *Imprimatur Capital* ir izveidojusi īpašu fondu *Proof of Concept*. Ideja par fondu radās sakarā ar finansējuma trūkumu lietojamu priekšmetu sagatavošanai no zinātnieku radītajām tehnoloģiskajām izstrādēm, pietuvinot tās komerciālajām vajadzībām. Fonds paredz atbalstīt pasākumus pētniecības projektu nobeiguma stadijā – tehnoloģijas (izstrādnes) pārbaudi un tehniskos pētījumus, testēšanu un pētniecības rezultātu replikāciju, prototipa izstrādi, tehnoloģijas pilotversijas izstrādi laboratorijas apstākļos. Izņēmuma kārtā uz fonda atbalstu var pretendēt arī darbības, kas saistītas ar tehnoloģijas komerciālā potenciāla novērtēšanu. Katrs individuāls

projekts var pretendēt uz finansējumu līdz 15 000 eiro. Finansējumu fondā iegulda gan Universitāte, gan *Imprimatur Capital*, ar ko noslēgts stratēģiskās sadarbības ilgtermiņa līgums Universitātē radītā intelektuālā īpašuma sekmīgas starptautiskas komercializācijas veicināšanai.

Latvijas Universitāte pozitīvi raugās arī uz jauniem uzņēmumiem, kas veidojas uz Universitātē radītā intelektuālā īpašuma pamata. Arī mūsu darbinieku iniciatīva un apņēmība virzīt konkurētspējīgas idejas komerciālā vidē Universitātes reputāciju var tikai paugstināt. Pozitīvi arī tas, ka šādās komercsabiedrībās studenti var attīstīt zināšanas un prasmes reālā komercdarbības vidē, savukārt komercsabiedrības ieguvums ir pieejamība zinātniskajām kompetencēm un resursiem jaunu produktu un pakalpojumu izstrādei.

Daudzās pasaules universitātēs jaunu komercsabiedrību attīstības sekmēšanai ir īpaši izveidoti un ar universitāti sasaistīti tehnoloģiju inkubatori un zinātnes un tehnoloģiju parki. Mums šādas iespējas vēl joprojām ir attīstības stadijā.

Inovācija ne vienmēr rodas uz jau gatavu un pastāvošu tehnoloģiju bāzes. Nereti universitāšu un institūtu laboratorijās ir ierobežota kapacitāte lielu jauno tehnoloģiju izstrādes projektu īstenošanai, taču kompetence un uzkrātās zināšanas ir vienlīdz nozīmīga vērtība. Daudzas pētniecības grupas Universitātē to sekmīgi īsteno, sadarbojoties ar komercsabiedrībām un veicot pasūtījumu pētījumus. Piemēram, Ķīmijas fakultātē Fizikālās ķīmijas katedras vadītāja A. Actiņa pētniecības grupa sadarbojas ar SIA «Grindex», izstrādājot farmaceitiski aktīvo vielu polimorfās formas; Fizikas un matemātikas fakultātes A. Muižnieka pētniecības grupa jau ilgāku laiku sadarbojas ar SIA «Siltronic» monokristālu audzēšanas matemātiskās modelēšanas projektos. Un tie ir tikai atsevišķi piemēri.

Zinātnisko un tehnoloģisko kompetenču datu bāze

Inovāciju centrs apkopo informāciju, radot pamatu pētniecisko pakalpojumu piedāvājumam Latvijas un ārvalstu komercsabiedrībām. Īpašs atbalsts tiek piedāvāts tām pētniecības grupām, kam ir interese, bet līdz šim pašiem nav izdevies nodibināt kontaktus ar privāto sektoru. Šim nolūkam ir izstrādāta zinātnisko un tehnoloģisko kompetenču datu bāze, kur tiek apkopota informācija par Universitātes pētniecības pakalpojumu piedāvājumu (pieejams: <http://inovacija.lu.lv>). Datu bāzē ietverta informācija gan par pasūtījumu pētījumu iespējām, ekspertu konsultācijām, laboratoriju analītisko iekārtu izmantošanas iespējām, gan arī par dažādiem analītisko testu pakalpojumiem. Plānots, ka datu bāze nākotnē būs pieejama arī angļu valodā un nodrošinās jebkurai komersantam vai citam interesentam ērtu piekļuvi informācijai, kā arī piedāvās sadarbības iespējas ar Universitātes pētniecības grupām.

Daudzi zinātnieki jau ir atraduši savu tirgus sektoru un veiksmīgi uzsākuši sastrādāties ar industrijas pārstāvjiem. Taču joprojām ir liela daļa zinātniskā potenciāla un pētījumu rezultātu, kas nav nedz aptverti, nedz, vēl jo mazāk, praktiski izmantoti. Inovāciju centrs darbosies, lai kopā ar zinātniekiem spertu kādu soli tuvāk privātajam sektoram un lai Latvijas Universitāte līdzās citām, tajā skaitā ietekmīgām, pasaules universitātēm pildītu arī inovāciju veicināšanas funkciju reģiona labklājības celšanai. **UA**

Pirmo reizi pārkāpt pāri Universitātes sliekšnim

Karīna Oborune

Šogad pieteikumu studijām Latvijas Universitātē agrā 11. jūlija rītā pirmā iesniedza siguldiene Elīna Vītola.

Rezultātu paziņošanas dienā Elīna saņēma izziņu, ka viņa ir uzņemta Ekonomikas un vadības fakultātē ekonomikas studiju programmā. Atkal pirmā, taču šoreiz aiz *budžeta svītras* – 40 cilvēki tika valsts finansētajās studiju vietās, bet Elīna bija 41.: «Tad viss iekšā sažņaudzās!» Tomēr pēc dažām dienām daži budžetnieki pārdomāja un Elīna laimīgi nokļuva *svītras* otrajā pusē.

Elīna ir pabeigusi Siguldas Valsts ģimnāziju. Studiju programmas izvēle šķiet likumsakarīga – skolā pabeigta matemātikas profila jeb eksaktā klase un pati jau ielauzījusies grāmatvedībā, piepalīdzot mammai grāmatvedei darbos.

– Kāpēc tu izvēlējies studēt Latvijas Universitātē?

– Latvijas Universitāte ir vienīgā universitāte, kas piedāvā studēt grāmatvedību, bet pārējās lielākoties – uzņēmējdarbības programmas. Cits iemesls ir radnieku ieteikums, jo, piemēram, vecākais brālis studēja Universitātē, un viņam ir labas atsauksmes. Mana māte ir grāmatvede, un, kad biju iemēģinājusi roku šajā profesijā, man tā iepatīkās, tāpēc nevaru iedomāties, ka varētu izvēlēties ko citu.

– Vai tu uzskati, ka augstākā izglītība mūsdienās ir svarīga?

– Manuprāt, ir svarīga. Izsisties dzīvē bez izglītības ir grūti, bet dažī to māc, taču tad vajag būt enerģiskai un spēcīgai personībai. Daudzi aizbrauc uz ārzemēm, bet izglītība tomēr ir vajadzīga, bez tās nav tādas sajūtas, ka tu esi spējīgs sasniegt mērķus. Daudzi mani 22–23-gadīgi

paziņas šogad ir iestājušies augstskolā gan neklātienē, gan pat klātienē un atteikušies no darba, lai iegūtu augstāko izglītību.

– Kāda, tavuprāt, ir studenta ikdiena?

– Manuprāt, studenta dzīve ir interesanta. Viena no būtiskām sastāvdaļām, protams, ir studijas. Taču īsts students nevar iztikt, kā saka mans brālis, bez cīsiņa uz astoņām dakšīnām, ja vēlies labi pavadīt laiku ar draugiem, taču kabatas naudas nekad nepietiek.

– Vai daudzi tavi paziņas un draugi šogad iestājušies Universitātē?

– Mani skolas biedri studēs kopā ar mani vienā fakultātē, tāpēc kontakti ar viņiem tiks uzturēti. Arī no paralēlām klasēm studēs Universitātē, tāpēc var teikt, ka Siguldas Valsts ģimnāziju te varēs pamanīt!

– Kādus redzi gaidāmos studiju gadus?

– Gribētu rast iespēju kādu laiku studēt apmaiņas programmas ietvaros ārzemēs. Pēc pamatstudijām, visdrīzāk, turpināšu studēt arī maģistrantūrā. **UA**

05.07.

Prēmēti Latvijas Bankas konkursa laureāti

5. jūlijā tika svinīgi apbalvoti Latvijas Bankas rīkotā studentu zinātniski pētnieciskā konkursa laureāti. Trīs prēmēto darbu autori ir Ekonomikas un vadības fakultātes studenti.

17.07.

Universitātes fonds studentiem galvos kredītu

Latvijas Universitāte, Latvijas Universitātes fonds un Hansabanka parakstīja vienošanos par studentu kredītēšanu. Banka izstrādājusi atsevišķu piedāvājumu, kurā studentiem nav nepieciešams galvotājs, jo par šo aizdevumu galvos Latvijas Universitātes fonds.

01.08.

Latviski iztulkota Linux Gnome darbavide

Pateicoties Latvijas Universitātes studentiem un citiem atvērtā pirmkoda atbalstītājiem, šajā vasarā beidzot ir sasniegts mērķis un Linux Gnome saskarne tagad ir arī latviski.

08.08.

Latvijas Universitātes studenti īsteno zinātnes projektus

Apstiprināti Latvijas Universitātes Studentu padomes rīkotā zinātnisko projektu konkursa rezultāti: trīs studenti dosies uz ārvalstīm, bet desmit projektu tiek īstenoti tepat Latvijā.

30.08.

Veikts pētījums par jauniešu kultūraktivitātēm un integrāciju

Sociālo zinātņu fakultātes speciālistu grupa prof. Aivara Tabuna vadībā veiktā pētījuma «Jauniešu kultūraktivitātes un nacionālā integrācija» rezultāti apkopoti izdevumā «Kultūras. Jaunieši. Mediji».

Ceļā uz

Linux Centrs tika atklāts 2005. gada 14. oktobrī

atvērtību

Raimonds STRAUSS

Pernā gada janvāra beidzamajās dienās neliels bariņš aktīvāko Fizikas un matemātikas fakultātes studentu devās braucienā uz Lietuvu. Tā mērķis – izzināt un izpētīt interesanto Viļņas Universitātes Matemātikas un informātikas fakultātē. Pirmie nopietnie salīdzinājumi ar pašu mājām radās jau sākumā – studentu divreiz vairāk, ievērojams tehniskais nodrošinājums, studijās tiek izmantotas arī videokonferenču piedāvātās iespējas.

Arī pašu studiju saturā bija atrodamas interesantas lietas – darbs pie mobilo tehnoloģiju programmatūras un iegultajām sistēmām (*embedded systems*), iespējas praktiski strādāt pie režģiskās skaitļošanas (*grid computing*) projektu tehniskās nodrošināšanas, bet pats interesantākais – jau datorika karjeras pašā sākumā nopietnā līmenī tiek apgūts *Linux* vides administrēšanas kurss.

Sapratnes meklējumos

Atgriezušies Latvijā, daži *fizmatu* datoriki devās redzēto pārrunāt ar toreizējo Datorikas nodaļas vadītāju prof. Jāni Bičevski. Turklāt – nevis vienkārši pastāstīt par iespaidiem, bet ar mērķi – kaut ko tādu vajadzētu izveidot arī pie mums. Kā parasti, uz studiju kvalitātes uzlabošanu un attīstību vērstas idejas un ieteikumi tika uzklauti un uztverti gana nopietni – kā nekā paši esam ieinteresēti dzīvot tādā vidē, kādā vēlamies.

Vislielāko interesi un pārdomas izraisīja ideja par *Linux* un atklātā pirmkoda ienākšanu Universitātes datoriku dzīvē, jo līdz šim nekas liels un nopietns šajā ziņā nebija darīts, lai datorzinātņu studenti apgūtu šo jomu. Tikai maģistrantūras studentiem tika piedāvātas šīs nozares tēmas, un Latvijas Izglītības informatizācijas sistēmas (LIIS) ietvaros darbojās atklātā pirmkoda grupa – kādēļ tā? Ar to viennozīmīgi ir par maz mūsdienu tehnoloģiju topošo speciālistu studijās. Turklāt nebūtu arī slikti, ja atbilstoši nokomplektēta datorklase būtu domāta tikai atklātā pirmkoda programmatūras produktu iepazīšanai un popularizēšanai.

Nepagāja pārāk ilgs laiks – kāds mēnesis, divi –, kad nodaļas vadītājs vērsās pie studentiem ar aicinā-

jumu un piedāvājumu. Datorikas nodaļai tika piedāvātas papildu telpas Universitātes galvenās ēkas pagrabstāvā – nāciet, studenti, ar idejām, ko tur varētu izveidot. Šķita, ka gluži īstajā brīdī ir noticis brīnums un ka varētu piepildīties ideja – izveidot datorklasi, kurā būtu sastopama tikai atklātā pirmkoda programmatūra. Profesora atbilde uz to: «Doma nav slihta, bet padomājiet vēl...»

Tās pašas dienas *fizmatu* aktīvistu radošā vakara rezultāts – ideja par *Linux* centru – vietu, kur valdītu atvērtības, alternatīvas un brīvu ideju gaisotne. Viena no telpām būtu paredzēta studiju procesam – praktiskām nodarbībām ar attiecīgo programmatūru. Bet otra telpa būtu vieta, kur ikviens var brīvi atnākt, eksperimentēt ar atklātā pirmkoda programmatūras produktiem, nebaidoties *nograut* datoru.

Šī doma nodaļas vadītājam šķita gana interesanta un saturiski pamatota, lai uzsāktu tās īstenošanu. Pernā gada 14. oktobris bija tā diena, kad, pateicoties vairākām veiksmīgām un likteņa izspēlētām sakritībām, *Linux* centrs sāka savu darbību vasaras laikā atjaunotajās pagrabstāva telpās. Centra darbības mērķis bija kļūt par atklātā pirmkoda teorētiskās un praktiskās kompetences centru Latvijā, sniegt konsultācijas, ieteikumus un atzinumus par atklātā pirmkoda izmantošanas iespējām, pamatojoties uz praktiskos pētījumus balstītu pieredzi.

Atklātais pirmkods? *Linux*?

Mūsdienās gandrīz nevienam nav noslēpums, ka jebkuras datorprogrammas pamatā ir tās pirmkods jeb programmas oriģinālais teksts, ko ir radījuši šī produkta veidotāji. Piedāvājot iespēju izmantot šo programmatūru, rodas jau pirmās atšķirības – maksas vai bezmaksas, legālas izmantošanas iespējas ilgums u. c. Vēl viena būtiska iezīme – ir vai nav pieejams šīs programmatūras pirmkods.

Šī fakta nozīmi datoriku lauciņā varētu salīdzināt, piemēram, ar to, vai ir pieejama kādas ļoti garšīgas picas pagatavošanas recepte. Zinot recepti, var precīzi pateikt, no kā šī pica ir gatavota.

Līdzīgi ir ar programmatūras izmantošanu – ir vispārējās iezīmes, kuras ir saprotamas, nepētot tās pirmkodu, bet pilnīgu priekšstatu var gūt tikai no tā. Turklāt šeit parādās vēl viena ļoti būtiska iezīme. Ja ir pieejams programmas pirmkods, vienmēr var to izmainīt, pielāgot un uzlabot, tādējādi attīstot šī produkta kopējo kvalitāti vai arī padarot efektīvāku konkrētām vajadzībām. Slēgtā pirmkoda programmām šādu iespēju nav – «dzīvo ar to, kas ir...» Turklāt nav iespējams zināt, pat ne izpētīt, vai šī programma tik tiešām dara tikai to, ko tai vajadzētu darīt, resp., vai tā, lieto-tājam nezinot, neveic kādas nevēlamas darbības viņa datorā. Turpretim programmas, kurām ir pieejams tās pirmkods, speciālistiem vai vienkārši entuziastiem ir iespējams izpētīt un precīzi visu noskaidrot. Šādu programmatūru, kurai ir pieejams tās pirmkods, sauc par atklātā pirmkoda programmatūru.

Šādu filozofiju paūž Brīvās programmatūras kustība, popularizējot ideju, ka zināšanām ir jāpieder sabiedrībai un ikvienam ir tiesības zināt, kā ir veidotas programmas, kuras šis cilvēks izmanto.

Šī ideja iet roku rokā ar akadēmisko un pētniecisko vidi. Studentiem tiek dotas iespējas piekļūt reāli izmantotu un strādājošu tehnoloģiju *saknēm*, tās izpētīt, uzlabot, modificēt, eksperimentēt... Ne velti daudzi mūsdienās populāri un plaši izmantoti atklātā pirmkoda produkti ir veidoti to radītāju studiju gados.

Kā piemēru studiju laikā aizsāktam atklātā pirmkoda projektam var minēt *Linux*. To sāka veidot Helsinku Universitātes (Somija) students Linuss Benedikts Torvalds (*Linus Benedict Torvalds*), un tas bija viņa hobijs.

Mūsdienās ar vārdu *Linux* mēdz apzīmēt trīs lietas. *Linux* ir operētājsistēmas kodols, kas savā būtībā ir programma, kuras uzdevums ir nodrošināt sistēmas darbību. Šī programma pārvalda datora iekārtas, ļauj vienlaikus darboties vairākām programmām un dara daudzas citas svarīgas lietas, uz kurām paļaujas citas programmas. Tā rūpējas par to, lai lietotāja datorā viss varētu funkcionēt, turklāt pareizi funkcionēt.

Biežāk ar vārdu *Linux* saprot *Linux* operētājsistēmu, kas sevī iekļauj *Linux* kodolu un daudzas citas programmas, kuras lietotāji izmanto, lai paveiktu dažādas ikdienas darbus. Piemēram, biroja programmatūras paketi *OpenOffice.org*, *Gnome* vai *KDE* grafiskās vides, spēles un citas dažādas programmas, kuras izstrādā kompānijas un brīvprātīgo apvienības.

Dažādas šādu programmu apkopojumus, iekļaujot tos *Linux* operētājsistēmā, sauc par *Linux* distributīviem. Kā piemērus *Linux* distributīviem var minēt *Ubuntu*, *Mandriva*, *SuSE*. Distributīvus varētu salīdzināt, piemēram, ar dažādu ražotāju pienu – katrs savā būtībā ir līdzīgs, bet to saturs var atšķirties.

Atklātā pirmkoda projektu ir ļoti daudz, turklāt parasti tie bez maksas pieejami globālajā tīmeklī. Līdz ar to jebkurš tā izmantotājs var brīvi un legāli iegūt un lietot ikvienu no šiem produktiem.

Vai pirmie kucēni vienmēr jāslicina?

Viens gads šāda centra pastāvēšanai nav daudz, bet pietiekami, lai varētu paškritiski vērtēt padarīto, nepadarīto, izvirzīt jaunus mērķus un sastādīt jaunus plānus. Kāda tad ir *Linux* centra aizvadītā gada bilance?

Par vienu no Centra darbības virzieniem ir kļuvis dažādu atklātā pirmkoda projektu lokalizācija jeb šī produkta pielāgošana lietošanai latviski. Ir noorganizēti un novadīti vairāki lokalizācijas maratoni, kuru laikā studenti un citi entuziasti veica programmatūras

tulkošanas darbus. Kā nozīmīgu paveiktu darbu var minēt *Gnome* grafiskās vides latviskošanu.

Gada laikā norisinājās ne tikai lokalizācijai veltīti pasākumi. Tika organizēti arī vairāki semināri, kur gan Centra darbinieki, gan citi šīs nozares speciālisti dalījās pieredzē darbā ar atklātā pirmkoda produktiem. Šie semināri laika gaitā ieguva arvien lielāku popularitāti sabiedrībā, jo īpaši studentu vidū. Par vienu no interesantākajiem pasākumiem izvērtās «Atvērtā eglīte» – īpaši rīkots pasākums gada nogalē svinamo svētku gaidās.

Lai pilnveidotu jauno datorzinātņu studentu zināšanas un prasmes, Centrs izstrādāja un īstenoja *Linux* vides lietošanas studiju kursu pirmā kursa datorīkiem. Tā laikā studenti apguva gan atklātā pirmkoda nozares teorētiskos pamatus, gan praktiski mācījās strādāt un saprast *Linux* vides uzbūvi un lietošanas principus, gan piedalījās *Gnome* latviskošanas projektā.

Dalība izglītības izstādē «Skola 2006» ir kļuvusi par šāgada Centra publiskāko pasākumu. Tās laikā *Linux* centra stendu apmeklēja vairāki tūkstoši cilvēku. Ikvienam tika dota iespēja praktiski strādāt ar atklātā pirmkoda produktiem. Daudzi cilvēki sākotnēji pat nepamanīja, ka nelieto ikdienā ierastās programmas, bet gan citas – to spēja arī atzinīgi novērtēt un grāsiņās tās izmēģināt arī mājās.

Vienlaikus tiek nodrošināta vairāku interneta resursu uzturēšana. Centra mājas lapā *linux.edu.lv* ir atrodamā informācija par aktualitātēm nozarē, dažādas pamācības, praktiski ieteikumi utt. Lai atvieglotu dažādu *Linux* distributīvu lietotājiem pirmos lietošanas soļus, resursā *EasyLinux.info* ir izvietota plaša informācija, kā konkrētajā distributīvā ātri paveikt populārākās darbības. Savukārt resursā *Atveries.lv*, kurš darbojas sadarbībā ar Latvijas Atvērtā koda asociāciju (LAKA), apvieno sevī populārāko atklātā pirmkoda produktu sarakstu gan *MS Windows*, gan *Linux* videi.

Pateicoties Centra tehniskajai bāzei, tiek uzturēti vairāku plaši izmantotu atklātā pirmkoda projektu spoguļi – vienmēr aktuālas un precīzas to kopijas. Šos produktus ikviens brīvi var iegūt no atbilstošā Centra resursa – <http://ftp.linux.edu.lv>.

Uzsākot jauno studiju gadu, ikviens interesents tiek aicināts apmeklēt atklātā pirmkoda programmatūras brīvpieejas punktu – *Linux* centra *Underground* telpu. Tajā var brīvi strādāt ar jebkuru sev interesējošu atklātā pirmkoda produktu. Tāpat ir plānots uzsākt tehnikas ievirzes speciālsemināru datorzinātņu studentiem. Tā laikā specifiskās niansēs tiks aplūkotas dažādas atklātā pirmkoda tehnoloģijas. Arī uz speciālsemināru ikviens interesents brīvi var ierasties un iegūt sev ko jaunu un noderīgu. ■

Izstādē «Skola 2006» *Linux* centra stendu apmeklēja vairāki tūkstoši cilvēku

Kitija BLCARE

Katrs no mums vēlas būt piedēris. Universitātes Sociālais dienests savā azotē pulcina bijušos Universitātes pasniedzējus, darbiniekus, akadēmiķus, kam darba gaitas ir beigušās, bet vēlme aktīvi darboties un būt kopā ar savējiem nav zudusi. Universitātes Senioru apvienība ir savdabīga vide, kur ir iespēja dzīvot līdzī laimam, paplašināt redzesloku un turpināt būt piederīgam *Alma mater*.

***Alma mater*, laika lente un darbarūķis**

Senioru apvienības aizsākumi rodami 1993. gadā, kad rektora palīdzē sociālajos jautājumos Milda Klepere ierosināja rīkot dažādas tikšanās, kas pulcinātu vienkopus cilvēkus, kam ir vēlme turpināt dzīvot līdzī Universitātei arī pēc darba gaitu beigšanas. 2003. gadā «stafetes kociņš» tika nodots šībrīža senioru pulcinātājam, Sociālā dienesta vadītājam Astrai Kravčenko. Seniori labākos vārdus teikuši Astras palīdzē Olgai Pižovai, kas ar senioriem kopā ir kopš pašiem apvienības pirmsākumiem un kas tiek raksturota kā kluss darbarūķis, kurš rūpējas par to, lai neviens netiktu aizmirsts. Senioru skaits šobrīd sasniedz trīs simtus, taču aktīvi darbojas aptuveni 60 interesentu, kam iesaistīties pasākumos netraucē kautrība vai veselības stāvoklis.

Aktīva socializācija neļauj šiem cilvēkiem nošķirties no apkārt notiekošā. Tiek rakstīti priekšlikumi Rīgas Domei, Labklājības ministrijai par pensijām, transporta izmantošanu un citām aktuālām lietām. Seniori seko līdzī aktualitātēm, cīnās par lietām, kas ir svarīgas visiem, kam jau ir pāri sestajam gadu desmitam, jo viņi

Trio: **aktivitāte, dzīvesprieks, emocijas**

zina, ka viss notiks, ja ies un darīs, ja neklusēs.

Upeņu dvesma, foto albumi, virzītājspēks

Dodoties uz tikšanos Sociālajā dienestā, sastapu piecas kundzes – Iru Felicitu Rītu, Irmu Sabeli, Lūciju Uzāri, Irmu Štāli un Annu Grīnfeldi –, kas dalījās savos iespaidos par piedzīvoto, izdarīto un ieplānoto. Mūsu saruna mājīgajā Sociālā dienesta telpā ar svaigu upeņu bļodu uz apaļā galda veidoja savdabīgu iespaidu mozaīku. Pārsteidzošs optimisms, dzīvesprieks un darbotiesgriba ir raksturīgas iezīmes sastaptajām dāmām. Stāstāmā ir daudz, iespaidu vēl vairāk, un kundzes atzīst, ka liels spēks esot fotogrāfijām, kuras tapušas kopīgo ekskursiju, pasākumu, svinību laikā, jo tās palīdz atsaukt tā brīža emocijas, iedvesmojot jaunām idejām un darbībai.

Diskusiju klubs, stereotipu laušana, dzīves svinēšana

Vasaras mēneši tiek piepildīti ar ekskursijām pa skaistākajām un mazāk zināmajām Latvijas vietām. Kundzes stāsta, ka nupat ir atgriezušās no brauciena pa Daugavas lokiem Latgalē. Viņas ir pārsteigtas par to, ko ir redzējušas, jo stereotipiskais priekšstats par Latgales postu nav savienojams ar redzēto. Tika apciemotas vairākas lauku sētas, kurās cilvēki ar pašreizējīgu darbu kopj, bagātina savas mājas. Dāmas atzīst, ka redzētais devis drošu ticību nākotnei un Latvijas uzplaukumam. Ekskursijas palīdz

radīt individuālu redzējumu un atdzīvina dzirdēto.

Pārējie gada mēneši tiek piepildīti ar jubileju svinēšanu, kas ikreiz izvērsas par patīkamu sajūtu iegūšanu. 2005. gadā pirmoreiz tika nolemts katru ceturksni pulcināt kopā tos Universitātes seniorus, kam ir nozīmīgas dzīves jubilejas. «Tiek sarūpētas gan naudas veltes, gan saaicināti jubilāru kolēģi, un nemaz negribas ticēt, ka dzīvesprieģīgajām un mundrajām kundzēm un brašajiem kungiem jau septiņdesmitais, astoņdesmitais un deviņdesmitais gadu desmits ir sācies. Šie svētki apliecina, ka cilvēkam tik ļoti vajadzīgs smaids un sirsnīgi vārdi, tāpēc Sociālā dienesta rosina Universitātes struktūrvienības aktīvi iesaistīties un atbalstīt šo tradīciju,» uzsver Sociālā dienesta vadītāja Astra.

Vēl viens tikšanās veids, ko īpaši iecienījuši seniori, ir Diskusiju klubs, kurā var tikt ar dažādu profesiju cilvēkiem. Tiek aicināti ārsti, pārtikas tehnologi, kas sniedz padomus, kuri noder gados vairs ne tik jaunam cilvēkam, uz sarunām ir nākuši pat alpīnisti, kas dalās atmiņās par ceļojumiem, piedzīvojumiem. Seniori labprāt diskutē arī savā starpā, jo katram no viņiem ir sava specialitāte un ir patīkami dalīties zināšanās ar citiem. Vēl seniori ir ieguvuši iespēju doties arī uz Latvijas Nacionālās operas ģenerālmēģinājumiem, par ko kundzēm ir īpašs prieks.

Darbīgākie seniori, kam ir kāda mīla nodarbošanās (adīšana, gleznošana, izšūšana u. tml.), ar saviem darbiem var piedalīties

Universitātes telpās rīkotajos rokdarbu tirdziņos.

Lielākais notikums senioriem ir Ziemassvētku balle ar koncertu Lielajā aula. Šis pasākums sniedz iedvesmu visam nākamajam gadam. Katrs seniors tiek sveikts šajos svētkos, iepriecināts ar dāvaniņām un var pavadīt lielisku vakaru kopā ar saviem draugiem, kolēģiem un līdzgaitniekiem. Jāpiebilst, ka netiek aizmirsti arī tie, kas veselības stāvokļa dēļ nevar ierasties.

Angļu valoda, Somijas tautasdziesmas un jauni draugi

Viens no spilgtākajiem projektiem, kurā piedalījās seniori, bija angļu valodas apgūšana ar datora un e-pasta palīdzību. Tas notika ik nedēļu. Līdz ar to ir iegūtas ne tikai noderīgas prasmes, bet arī jauni draugi. Eksperimentālajā projektā tika iesaistīti Universitātes un otras dalībvalsts – Somijas – seniori, kas ir vecāki par sešdesmit gadiem un kam ir vēlme apgūt angļu valodas pamatus. Kā stāsta kundzes, beigās tika kārtots arī eksāmens, lai rastu pabeigtības sajūtu, bet zināšanas tiek lietotas, sazinoties ar Somijas kolēģiem, kuri jau ir bijuši arī ciemos Latvijā.

Dāmas atceras, ka tikšanās bijusi aizraujoša, iegūti jauni draugi un abpusējs gandarījums par spēju saprasties jaunapgūtajā valodā. Starp aktīvajiem Universitātes senioriem vīriešu ir maz, taču Somijas vīrieši nebaidījās braukt ciemos un pat piedalīties tautasdziesmu dziedāšanā – gan latviešu, gan somu mēlē. Šobrīd projektā iesaistītie seniori ar nepacietību gaida braucienu uz Somiju, lai atkal klātienē satiktu jauniegūtos draugus, tikai šoreiz citā vidē.

Paldies, paldies un paldies

Sajūta, ka tevi atceras visu gadu, liek justies ļoti patīkami. Rodas gandarījums, ka par darbavietu tika izvēlēta Universitāte. Uzmanība un iespējas, ko dod *Alma mater*, liek justies tā, ka tas ir kas vairāk par darbu, tās ir otrās mājas, jo te tu tiec allaž mīļi gaidīts. Kundzes priecājas par attieksmi, sirsnību un iejūtību un saka paldies tiem, kas bagātina viņu ikdienu ar jauniem iespaidiem.

Laiks, kas pienāk pēc darba gaitu beigšanas, var šķist mazliet biedējošs, taču viss ir atkarīgs no vēlmes un spējas darboties. Man bija prieks satikt cilvēkus, kas prot savu dzīvi svinēt. Prot un pat var iemācīt to darīt citiem. **UA**

Istaba

Universitātes bērniem

Zaiga KAZĀKA,
Latvijas Universitātes Studentu padomes priekšsēdētāja

Studentu padome ir izveidojusi jaunu pakalpojumu Universitātes studentiem – mazuļu vecākiem atklāta pirmā bērnistaba, kas vecāku studiju laikā nodrošinās bērnu pieskatīšanu.

Pirms dažiem gadiem kāds profesors Senāta komisijas sēdes laikā norādīja, ka drīzumā situācijai ar bērnu dzimstību vajadzētu uzlaboties – viņa fakultātē jau esot ievērojami pieaudzis studenšu skaits, kuras gaidot bērniņu. Un tā arī ir noticis – pēdējo gadu laikā pieaudzis studentu – jauno vecāku skaits.

Ideja par bērnistabas izveidi Studentu padomē (SP) virmoja jau diezgan sen – bija nepieciešams tāds pakalpojums, kas nodrošinātu, lai studenti vecāki īslaicīgi (eksāmena, semināra vai citu nodarbību laikā) vēltu uzmanību savām studijām, vienlaikus neaizmirstot par sava mazuļa labsajūtu.

Tomēr šo ideju īstenoja tikai 2005. gadā, kad, pateicoties rektora prof. Ivara Lāča un Universitātes direktora Ata Peiča atbalstam, SP varēja uzsākt bērnistabas izveidi, kurā mazuļus varēs atstāt profesionālu auklīšu uzraudzībā.

Par piemērotāko vietu istabas izveidei tika atzīta Ekonomikas un vadības fakultāte Aspazijas bulvārī 5, jo šī ēka atrodas Rīgas centrā un ir tuvu septiņām Universitātes ēkām, kurās notiek nodarbības.

2006. gada pirmajā pusē notika intensīvi remontdarbi un tika iegādāts nepieciešamais aprīkojums. Istabas atklāšana bija 2006. gada jūnijā.

Pirmiebērnistabasklienti bijastudentes, kuras jūnijā kārtēja sesiju.

Anda (22 gadi), Ekonomikas un vadības fakultātes studente, Artūra mamma: «Studiju laikā mēs ar vīru Artūru uzraudzības pienākumus dalām ar mūsu abu mammām. Tā nu vairāk vai mazāk tiekam galā. Bet šoreiz bija tā, ka neviena no mūsu mammām nebija Latvijā, bet mums abiem ar vīru vienā dienā eksāmens. Bērnistaba bija kā glābiņš – atstājām Artūru divu jauku meiteņu gādībā uz divām stundām, kamēr kārtu eksāmenu. Turpmāk domāju bērnistabas pakalpojumus lietot biežāk, lai atslodotu mūsu mamas no tik biežas pieskatīšanas un lai varētu pilnvērtīgāk apmeklēt lekcijas.»

Ieva (21 gads), Moderno valodu fakultātes studente, Aijas mamma: «Universitātes bērnistaba ir fantastiska ideja – šogad jūnijā sanāca tā, ka mans draugs bija komandējumā, bet man obligāti bija jābūt fakultātē, lai nokārtotu parādus un vienu eksāmenu. Biju pilnīgā izmisumā – ko darīt ar Aiju? Tad izdzirdēju par LU bērnistabas piedāvājumu un nekavējos to izmantot. Visvairāk man patīk, cik jauki istaba ir iekārtota. Viss, kas nepieciešams manam bērnam, tur bija. Pēc tam kad atnācu no fakultātes, mana Aija pat nevēlējās doties prom no bērnistabas.»

Lai nodrošinātu to, ka bērnistabas pakalpojumi kļūst studentiem pieejamāki, šī akadēmiskā gada laikā ir plānots atklāt vēl vienu bērnistabu – šoreiz Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē. **UA**

Auklīšu uzraudzībā var atstāt 2–7 gadus vecus bērnus uz laiku līdz 3,5 stundām.

*Universitātes bērnistaba atrodas Aspazijas bulvārī 5 (ieeja no pagalam).
Sīkāka informācija: Studentu padome
(tālr. 7034316).*

Brīvprātīgo alga – gandarījums par paveikto

Līga MŪRNIECE

Visā pasaulē brīvprātīgo darbs ir atzīts un populārs veids, kā iedzīvotāji iesaistās sabiedriskajā dzīvē, pārveido un uzlabo savu un apkārtnes dzīves kvalitāti.

Brīvprātīgo darbs – tā ir iespēja iegūt jaunu pieredzi un zināšanas, draugus, satikties ar domubiedriem, kā arī iepazīt citas kultūras un uzlabot svešvalodu zināšanas. Lai arī Latvijā ir gan organizācijas, kas vēlas savās rindās redzēt brīvprātīgos, gan brīvprātīgie, kas vēlas iesaistīties dažādos projektos un darbos, tomēr brīvprātīgo darbs nav populārs. Tāpēc jo īpaši svarīgi ir izprast, ko tad īsti nozīmē ziedot kādam savu brīvo laiku, sniegt atbalstu un rūpēties par viņu vai darboties, lai sagādātu kādam svētkus, turklāt nesāņemot par to ne santīmu un tajā pašā laikā tomēr saņemot tik daudz...

Iespējas iesaistīties

Pamatojoties uz likumprojektu «Brīvprātīgo darbības likums», no 15 gadiem visiem ir iespēja strādāt brīvprātīgi. Brīvprātīgais pats izvēlas savām interesēm un vajadzībām atbilstošu nodarbošanos un to, cik daudz laika viņš gatavs veltīt šim darbam. Iespējas iesaistīties ir visdažādākās. Brīvprātīgais var būt konsultants, uzticības persona, informācijas koordinators, pasākumu vai grupu vadītājs, viņš var piedalīties projektu īstenošanā, saimnieciskajos vai biroja darbos un citur.

Pirms neilga laika darbojās sabiedriskā organizācija «Brīvprātīgo centrs», kas koordinēja brīvprātīgos jauniešus un organizācijas, kuras vēlējas piesaistīt brīvprātīgos. Tagad šī organizācija gan vairs nepastāv, līdz ar to netiek apkopota informācija par organizācijām, kas savā darbībā izmanto brīvprātīgo darbu, un par jauniešiem, kas tajā vēlas iesaistīties.

Latvijas Sarkanais Krusts

Lielākās brīvprātīgo organizācijas «Latvijas Sarkanais Krusts» dalībniekiem ir iespēja piedalīties dažādos semināros, organizēt dažādus pasākumus un akcijas, kā arī izglītot vienaudžus par dažādiem jautājumiem, piemēram, par HIV/AIDS, vienaudžu vardarbību, pirmo palīdzību, humanitārajām tiesībām, lasot lekcijas gan augstskolās, gan skolās. Brīvprātīgie var apmeklēt bērnunamus un pensionātus un veikt citus mazākus un lielākus darbus. Brīvprātīgie darbojas arī kā pirmās palīdzības sniedzēji dažādos sabiedriskos pasākumos.

Organizācijā strādā gan skolēni, gan arī Latvijas Universitātes un Rīgas Stradiņa universitātes studenti. Pēdējos gados pieaugusi studentu atsauce. Iepriekšējos gados vairāk darbojās tieši skolēni. Brīvprātīgie ir izauguši no skolēniem par studentiem un savā vidē piesaista jaunus draugus brīvprātīgos.

Latvijas Sarkanā Krusta Brīvprātīgo programmas vadītāja Malvīne Mennika: «Pašlaik Latvijā joprojām nav attīstīta brīvprātīgo kustība Latvijas sociālekonomiskās un vēsturiskās situācijas dēļ. Pirmkārt, jaunieši ir vairāk ieinteresēti strādāt darbu, par ko saņem algu. Savienot, piemēram, darbu ar studijām un vēl iesaistīties aktīvā brīvprātīgo darbā praktiski nav iespējams. Otrkārt, Latvijas iedzīvotāji (arī jaunieši) joprojām domā par materiālo vērtību iegūšanu. Iespējams, jaunieši arī neapzinās, ka brīvprātīgo darbs ir viens no labākajiem veidiem, kā iegūt visdažādāko praktisko pieredzi. Pagaidām liela nozīme ir arī faktam, ka pašas organizācijas pietiekami nestrādā, lai vairāk piesaistītu aktīvus brīvprātīgos.»

Latvijas Jaunatnes padome nolēmusi ieviest sertifikātus, kas apliecinātu, ka jauniešis ir bijis aktīvs brīvprātīgais. Līdz ar to šim jauniešim būs lielākas iespējas konkurēt darba tirgū. M. Mennika: «Pasaules prakse rāda, ka ļoti daudz organizāciju darbojas, tieši balstoties uz brīvprātīgo darbu. Uzlabojoties ekonomiskajai situācijai un brīvprātīgajiem kļūstot aktīvākiem, Latvijā daudz pilnvērtīgāk varēs attīstīties arī brīvprātīgo organizācijas. Jo vairāk brīvprātīgo ir piesaistīti orga-

nizācijai, jo tai tiek radītas lielākas iespējas izprast sabiedrības vajadzības un iegūt vairāk ideju darbības attīstībai, līdz ar to aizvien vairāk brīvprātīgo ne tikai attīstīs pašas organizācijas, bet arī pilsonisko sabiedrību un valsti kopumā.»

Diakonijas centrs

Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas Diakonijas centra Atbalsta centrā bērniem un ģimenēm «Roku rokā» (ACBČ) kā brīvprātīgie darbinieki darbojas gan studenti, gan bijušie darbinieki, gan visi tie, kuriem interesē brīvprātīgo darbs ar bērniem no riska ģimenēm. Aktīvi ir arī vecāki cilvēki, *omītes*, kuras bērniem ada zeķītes, lasa priekšā grāmatiņas.

ACBČ «Roku rokā» vadītāja Kristīne Orna: «Brīvprātīgie centra darbiniekiem sniedz lielu fizisku, morālu un emocionālu atbalstu. Brīvprātīgie bērnus ved uz dažādiem pasākumiem – uz kino, muzejiem, koncertiem, organizē dažādas nodarbības. Parasti par brīvprātīgajiem kļūst arī tie, kuri centrā ir nākuši praksē, kā arī interesenti, kuri ir dzirdējuši par šo centru. Pie mums nāk brīvprātīgā friziere, kas reizi mēnesī apgriež, krāso, balina bērniem matus, kā arī floriste, kura ar bērniem taisa dažādus svētku dekorus. Bērnu centrā ir ļoti daudz, bet darbinieki tikai seši. Tāpēc mēs ļoti atzinīgi pieņemam katru brīvprātīgo.»

Pēdu talkas

Viena no iespējām jauniešiem iesaistīties brīvprātīgo darbā ir projekts «Pēdas». Jaunieši brīvprātīgo kārtā regulāri tiekas galvenā mērķa labad – sakopt Latviju, rīkojot kopīgas talkas. Līdztekus vides sakopšanai projekts palīdz jauniešiem arī iepazīt citus interesantus domubiedrus un pavadīt laiku, aktīvi atpūšoties.

Fizikas un matemātikas fakultātes 3. kursa studente Laura Putāne brīvprātīgo darbību uzsāka, piepalīdzot rīkot projekta «Pēdas» talkas. Laura kā brīvprātīgā ir darbojusies arī 9. Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētkos un hokeja

Laura Putāne

Vineta Grigāne

No kreisās: Baiba Orga, Malvīne Mennika
konferencē pret AIDS. Foto no personīgā arhīvā

čempionātā. Piedalīšanās projektā meitenei ir kļuvusi par galveno nodarbi. Laura: «Pirmajā kursā kādā starprīdī pie mums lekciju telpā ienāca vecāko kursu studente un pastāstīja par projekta «Pēdas» rīkoto talku. Kopā ar draudzeni izlēmām piedalīties. Talkas, kas notika skolas gados, nelikās aizraujošas, bet šoreiz man patika, ka tās rīkoja kā sacensības, lai uzkurinātu talkas dalībnieku sacensību garu. Pirmās talkas pozitīvās pieredzes iedvesmota, sāku elektroniski sarakstīties ar «Pēdu» vadītāju, jautājot par turpmākajām talkām. Šādi sarakstoties, mēs iepazīnāmies un es tiku pamazām iekļauta darba grupā. Man patika «Pēdu» netradicionālā pieeja vides jautājumam, kā arī pasākumu veidošanas taktika.»

Laurai lielāko gandarījumu sniedz talku organizēšana, jo tas ir liels darbs: apziņot skolas, stāstīt par sevi, sadarboties ar pašvaldībām utt. Bet, kad beigās dalībnieki sapulcējas un talka norit veiksmīgi, rodas liels gandarījums par paveikto.

«Manā dzīvē iesaistīšanās šajā projektā ir atstājusi vairākas lielas «pēdas». Kā vienu no tām varu minēt šeit sastaptos cilvēkus. Darbošanās projektā mūs ir satuvinājusi, un nu jau mēs tiekamies ārpus organizācijas. Līdz ar to varu teikt, ka esmu guvusi jaunus kontaktus un jaunus draugus. Daudziem liekas jocīgi, ka kaut ko var darīt, nemaksājot naudu, bet galvenais ir emocijas un pieredze, ko var gūt,» saka Laura.

Brīvprātīgā no 10 gadu vecuma

Vineta Grigāne ir aktīva jaunie, kas guvusi plašu pieredzi, darbojoties dažādos brīvprātīgo jauniešu projektos. Vineta šogad uzsāk studijas Sociālo zinātņu fakultātes komunikāciju zinātnes maģistrantūras 1. kursā un jau no 10 gadu vecuma ir brīvprātīgi darbojusies Rugāju pagasta Tautas namā, organizējot, noformējot un popularizē-

jot dažādus pasākumus. Vēlāk viņa turpinājusi brīvprātīgo darbību, iesaistoties 2003. gada starptautiskajā dziesmu festivālā «Eirovīzija», kas norisinājās Rīgā, un 9. Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētkos, kā arī organizējusi trīs latgaliešu valodai un kultūrai veltītas nometnes. Kopš 2005. gada augusta Vineta ir portāla *Studentnet* redaktora vietniece. Portālā iesaistītās personas darbojas tikai pēc brīvprātības principa.

Vineta: «Mamma vienmēr man ir mācījusi, ka par darbu ir jāgūst ne tikai materiālais labums – samaksa, bet svarīgi par to saņemt arī morālo gandarījumu. Es arī izaugu ar šo pārliecību, un gandarījumu par darbu esmu radusi brīvprātīgo darbā. Atnākot uz Rīgu, iesaistījos «Eirovīzijā», jo uztvēru to kā labu papildinājumu studijām. Tā bija fantastiska iespēja piedalīties lielā projektā. Varēju piepildīt savu sapni – redzēt klātienē «Eirovīzijas» dziesmu festivālu. Savukārt Dziesmu svētkos vienmēr esmu piedalījusies, bet ir bijis arī tāds periods, kad nebiju iesaistījusies nevienā kolektīvā. Tā kā Dziesmu svētki man vienmēr bijis nozīmīgs pasākums, tad, nejauši pamanījusi augstskolā uzaicinājumu brīvprātīgajiem iesaistīties svētku veidošanā, daudz neprātojot arī piekritu.

Ja jaunietim ir laiks, katram būtu jāpamēģina darboties kādā brīvprātīgo organizācijā, jo maldīgi ir uzskatīt, ka šāds darbs neko nedod. Bez īpašībām un prasmēm, kas tiek attīstītas, parasti šajos pasākumos tiek piedāvāts arī kaut kas cits – bezmaksas ēdināšana, biļetes, iespēja piedalīties pasākumā, ieraudzīt kaut ko jaunu, piedalīties jaunos projektos, morālais gandarījums utt. Tā ir pieredze, ko par naudu nevar nopirkt,» uzsver Vineta.

Vineta atzīst, ka savienot studijas, pamatdarbu un brīvprātīgo darbību ir sarežģīti, tomēr, ja būtu vairāk brīva laika, noteikti mēģinātu iesaistīties vēl kādā projektā.

Izcept piparkūkas kopā ar bērniem

Arī Baiba Orga ir darbojusies kā brīvprātīgā, tad pārtraukusi savu darbību, bet nu plāno to atkal atsākt. Baiba ir Sociālo zinātņu fakultātes 4. kursa studente un paralēli studijām trīs mēnešus aizvadīja, darbojoties Latvijas Sarkanā Krusta Jauniešu nodaļā. Viņa domā, ka tuvākajā laikā labprāt atkal varētu atsākt darbošanos šīs nodaļas veidotajos projektos. Baibu organizācijā iesaistīja draudzene, kas tur jau strādāja kādu laiku.

Baiba: «Šajā laikā, ko pavadīju organizācijā, piedalījos vairākos projektos, piemēram, projektā «Jūties droši! Palīdzī!», kas bija vērsts pret vardarbību skolās; Doma baznīcā veidotajā koncertā aizlūgumā «Ieklausies un palīdzī!», lai vāktu līdzekļus zemestrīces nelaimē cietušajiem Pakistānas, Afganistānas un Indijas iedzīvotājiem. Ziemassvētkos taisījām pasākumu pansionātā, arī Inčukalna bērnunamā veidojām pasākumu, kurā tika sarūpētas saldas dāvanas mazajiem bērnunama iemītniekiem no «Laimas» un «Staburadzes», vēl sarūpējām piparkūku mīklu un, tur aizbraukuši, cepām bērniem piparkūkas, gājām rotaļās. Bērnu prieks bija tik liels, ka, braucot mājās, bija īsta Ziemassvētku noskaņa un sajūta, ka izdarīts ir labs darbs.»

Brīvprātīgo darbam ir daudz dažādu formu un izpausmju, kas sniedz iespēju ikvienam tajā iesaistīties un gūt gandarījumu no padarītā darba vai pateicības pilna skatiena saņēmēja acīs. Ieguvējas ir abas puses – gan palīdzības saņēmējs, gan tās sniedzējs. Mums katram taču ir kaut kas, ar ko varam dalīties. Pat tad, ja mums šķiet, ka naudas pietrūkst vai diena par īsu, mēs katrs varam veidot ko jaunu, radīt prieku un palīdzēt ar to vien, ka mēs esam darbīgi, radoši un izpalīdzīgi ne tikai Ziemassvētku laikā, bet arī ikdienā. **UA**

Vēsturnieks un dekāns – pēc dabas nenopietns cilvēks

Zane LASE

Vai bieži nācies dzirdēt pasniedzēju atzīstamies, ka «studenti man nekad, nevienu reizi nav radījuši problēmas»? Šādu atzišanos, ilgus gadus strādājot ar bieži vien neiejūtīgajiem un slinkajiem studentiem, var atļauties paust Vēstures un filozofijas fakultātes dekāns un vēsturnieks prof. Dr. hist. GVIDO STRAUBE. Viņa jautrais stāstījums par vēsturi un vienmēr pozitīvais skats uz dzīvi liek studentiem viņu raksturot kā «foršu un jautru dzeķu», kaut arī dekāna gadu skaits jau tuvojas pusgadsimtam. Viņa dzīves filozofiju iespaidojusi gan vēstures pētišana, gan izcili vēsturnieki un arī pievērsšanās brīvmūrniecei.

– Kā vēsture kļuva par jūsu dzīves sastāvdaļu?

– Nevarētu teikt, ka es vēsturē nokļuvu nejauši, jau skolas laikā par to bija interese, un, kad bija jāizvēlas, ko studēt tālāk, vēsture bija viena no prioritātēm. Jau kopš 1977. gada esmu bijis saistīts ar šo zinātni, kas brīžiem ir ne tikai zinātne, bet arī māksla un kas tamlīdzīgs. Pēc augstskolas beigšanas biju tikai zinātnē – strādāju vēstures institūtā, bet tad 1992. gadā man piedāvāja sākt lasīt lekcijas, un nu jau kādu laiku esmu dekāns.

– Kas jums vēsturē ir visaižraujošākais?

– Katram vēsturniekam ir kaut kas savs, visaižraujošākais vēsturē, un katram pasniedzējam ir savs, tā teikt, jāamzirdziņš un savas mīlākās lietas. Katrs pasniedzējs saka, ka tas ir tas *foršākais* un aizraujošākais vēsturē. Man vislabāk vēsturē ir patikuši tā sauktie agrie jaunie laiki – 16., 17. un 18. gadsimts. Varbūt tā ir tāda «bērības trauma» pārnestā nozīmē, jo daudz esmu lasījis Stīvensona romānus un Dimā, tāpēc šis laiks man vienmēr ir licies krietni simpātiskāks un interesantāks. Arī dziļāk iepazīstot vēsturi, secināju, ka 18. gadsimts ir tas laiks, kad sabiedrībā veidojās tās attiecības, noskaņojumi un idejas, kurās mēs praktiski dzīvojam šodien. Ir interesanti redzēt, kādā veidā lietas, kas radušās toreiz, attīstās šodien. Parasti es studentiem saku – tas laiks, kuru es mācu, ir jāmacās tieši tāpēc, ka uz tā praktiski ir uzbūvēta mūsdienu sabiedrība. Šajā laikā arī ir visvairāk piedzīvojumu, dēķu, avantūristu, laimes meklētāju, blēžu, kuru nav tik daudz bijis nevienā citā laikā. Šis laiks ir nozīmīgs

arī ar to, ka pieaug cilvēku rakstītprasme un viss tiek pierakstīts. Citos laikos jau arī bija dēķaiņi, bet par tiem nezina, jo nav pierakstīti viņu piedzīvojumi. Tas ir revolucionārs sprādziens, kas vēsturniekam dod tādu informācijas gūzmu, ar kuru jātiek galā.

– Vai vēsture ir arī jūsu vaļasprieks?

– Neapšaubāmi! Gan jau arī citās nozarēs tā ir, bet zinātne jau vispār ir gan darbs, gan hobijs. Tā ir brīvā laika nodarbe. Šajā sakarā diezgan komiski ir tas, ka mēs sev reglamentējam astoņu stundu darbadienu, bet vēsturē jau ar tām astoņām stundām nepietiek, lielākā daļa vēsturnieku strādā krietni vairāk – brīvdienās, atvaļinājuma laikā, jo tas ir gandarījuma darbs. It īpaši materiālu vākšana. Kad tu esi arhīvā, darbs ir ļoti patīkams. To var uzskatīt par vaļošanu, jo tu vāc interesantus materiālus, it īpaši, ja tu nodarbojas ar tēmām, kas nav pārāk politiskas vai saimnieciskas, un ja tev vairāk interesē ikdienas dzīve, tad arhīvā var lasīt dažādu literatūru, sākot ar kriminālromāniem un līdz pat erotiskai literatūrai. Ja citi lasa brīvajā laikā grāmatas, tad vēsturnieki to var darīt darba laikā.

– Kā jūs no pasniedzēja un pētnieka kļūvat par Vēstures un filozofijas fakultātes dekānu?

– Tas laikam tāds negadījums – tā to varētu definēt. Toreiz fakultātē bija diezgan lielas finansiālas problēmas, jo gandrīz sāka nemaksāt algas. Vajadzēja kādu, kas to mainītu. Un kaut kā gadījās, ka neviens nebija tik vieglprātīgs un negribēja iet par dekānu. Tā tas piedāvājums nāca pār manu galvu. Es domāju – kāpēc ne? Likās, ka sabojāt vairs neko nevar, bet var kaut ko vērst par labu. Tas bija diezgan neloģisks gājiens, jo parasti par dekānu kļūst tā hierarhiski, kad sākumā kļūst par katedras vadītāju, programmas direktoru un tikai tad par dekānu. Savukārt es no pasniedzēja uzreiz nonācu dekāna krēslā. Man toreiz bija diezgan liels pārsteigums, kad uzzināju, ka ir programmu direktori un programmu padomes. Taču pārāk lielas ziepes tomēr neesmu savārijis.

– Studenti jūs arī raksturo kā *foršu* un jautru pasniedzēju, bet kolēģi teic, ka esat ļoti atsaucīgs un izpalīdzīgs. No kurienes jums rodas tāds dzīvesprieks un enerģija?

– Nu tad jau laikam jāveic pētījums, no kurienes tas rodas (*pasmejas*). Ja tu nodarbojies ar vēsturi, kas ir tavs hobijs, tad jau tu to nedari ar sliktām domām. Taču es jau kopš bērības pēc dabas esmu bijis tāds

nenopietns cilvēks. Man skolā vienmēr bija problēmas savas jautrās un plāpīgās dabas dēļ, taču vēsturniekam jābūt plāpīgam. Tas pat ir šīs zinātnes lielais mīnuss – vēstures zinātnieku nedrīkst laist pie runāšanas, tad viņš var runāt daudz. Taču vēsturē var arī piepildīt šo netikumu. Es vienmēr uz dzīvi esmu skatījies kā uz jautru pasākumu, kurš ir jābauda, jo nav jēgas ar dūsmām un skābumu radīt problēmas veselībai. Tas mans dzīves princips, nezinu, no kurienes tas rodas. Varbūt tas ir veselīgs uzturs un dzīvesveids, ģimene, sakārtota sadzīve. Te jāsaņem paldies LU vadībai, ka ir atbilstoši darba apstākļi, un tas rada labu attieksmi pret dzīvi. Ja kaut kur ir problēmas, tad ir grūti būt dzīvespriecīgam.

– Kas ir tās lietas, ko no studentiem mācāties?

– No studentiem ļoti daudz var mācīties, tā ir viena no problēmām, ko es ātri sapratu jau pedagoģiskās prakses laikā pie skolēniem – arī viņi var pateikt kaut ko, ko tu nezini. Augstskolā jau vispār ir princips, ka tu nevis māci, bet piedāvā studentam savu domāšanas veidu un pēc tam skaties, ļauj viņam demonstrēt savējo un uzzod visādus dumjus jautājumus, mēģinot viņu iedzīt strupcēlā. Galvenais ir rosināt viņu domāt un attīstīt argumentēšanas mākslu.

Es parasti priekšroku dodu nevis referātu rakstīšanai, bet gan diskusijām, cenšos sekmēt brīvu gaisotni, lai cilvēki varētu izteikties. Ir ļoti interesanti, kad tu dzirdi dažādus vērtējumus un viedokļus un vari tos izmantot savā darbā. Var iegūt dažādas idejas, bet nedrīkst tās nozagt, vajag paslavēt un pietiekami respektēt. Daudziem maniem kolēģiem no studentiem vajadzētu mācīties atvērtību, pozitīvu attieksmi pret lietām, jo diemžēl manai paaudzei un padomju laiku cilvēkiem ir raksturīgi nepieņemt jauno un nokaut diezgan labus priekšlikumus. Tīkmēr studenti tos uzklausā, sāk fantazēt un attīstīt. Tā ir tā *foršākā* lieta, ko mēs, pasniedzēji, varētu mācīties no studentiem. Latvieši tiek uzskatīti par zemnieku tautu, vēsturiski zemnieki arī bija daudz konservatīvāki, taču jaunā paaudze ir pilsētnieciskāka un nav tik konservatīva. To es redzu arī savā dēlā – viņam viss ir vienkārši, viņš ir gatavs iet un darīt, nav tā, ka baidās, ka tik kaut kas nenotiek.

– Vai jūs šobrīd vēstures un filozofijas studentos redzat talantīgu jauno paaudzi?

– Jā, ir talantīgi gan vēstures, gan filozofijas studenti. Dzirdēju, kā vecs kolēģis, nu jau pensionārs, ņaudēja, ka viss iet uz leju, jaunieši kļūst arvien dumjāki un stulbāki un neko nezina. Es šim apgalvojumam totāli nevaru piekrist, jo tagad jaunākā paaudze, it sevišķi tie, kuri atrodas talantīgākā jauniešu topā, ir krietni apdāvinātāki nekā pirms desmit, piecpadsmit gadiem. Iespējas šodien iegūt jaunu informāciju, zināšanas ir krietni vien pieaugušas, un bērni jau daudz agrāk sastopas ar informācijas cunami vai lavīnu.

Lielākā problēma diemžēl ir tā, ka zinātne šodien nav tā joma, kur cilvēks sevi varēs ļoti labi nodrošināt. Padomju laikos varbūt zinātne arī nesolīja ļoti labus ienākumus, bet, ja tu izsities, tu tomēr biji tādā kā elitē, arī atalgojums bija diezgan augsts.

– Vai arī šobrīd dekāna amatā mēdzat spēlēties ar vēstures faktiem?

– Jā, es tā pamazām cenšos kaut ko darīt. Rakstniecībai vajag laiku. Ir *forši*, ja vari piesēsties un rakstīt kādu mēnesi no rīta līdz vakaram. Nu ne gluži tā, tik ilgi jau gan nestrādāju (*pasmejas*), bet sākt no rīta, tad, kamēr izsalkums sāk mocīt – līdz pusdienām un tad atkal vakarā piesēsties. Šobrīd esmu pievērsies 18. gadsimta tēmai par apgaismību. Viens no svaigāka-

jiem jāamzirdziņiem man ir brīvmūrniecības vēsture, kur esmu kaut ko savācis un sāku domāt, varbūt jāmet dekāna amata pienākumi pie malas un jāķeras pie rakstniecības. Mūsu cienījamam rektoram Lācim jau bija laba ideja, kas laikam nav īstenojusies – ļaut dekāniem viņu pilnvaru laikā nepētīt.

– Jūs esat pētījis brīvmūrniecību, vai esat pievērsies arī mūsdienu brīvmūrniecībai pats personīgi?

– Jau kādu laiku esmu ar to nodarbojies (*ilgi domā*), kaut kādi sakari man ar to ir. Zinu, kas tā ir, apmēram zinu, kas tur notiek. Tā problēma jau ir tā, ka (*ilgi domā*)... ne vienmēr cilvēkiem ir skaidrība, kas tā ir un kādi ir tās mērķi. Es pie tās nonācu tīri vēsturiskā kontekstā – 18. gadsimtā brīvmūrniecība bija modes lieta. Ikviens moderns cilvēks uzskatīja par pienākumu nonākt brīvmūrniecības ložās, it sevišķi luteriskajās zemēs Vācijā, Anglijā, Skandināvijā. Viriešiem ir tāda īpatnība, ne gluži netikums – spēlēties. Virieši daudz vairāk kolekcionē un nodarbojas ar hobijiem. Sievietes ir daudz racionālākas un tādām muļķībām laiku nevelta, kaut gan arī jau mēdz krāt visādus porcelāna kaķīšus. Viriešiem tas ir kaut kā trakāk, tāpēc virieši iesaistās brīvmūrniecībā. Tā ir arī vēlme padarīt labāku, pareizāku, baltāku un cilvēkiem draudzīgāku sabiedrību. Brīvmūrniecība varētu būt tā pati kristietība, tikai citādāk izspēlēta. Tā varbūt ir cerība, ka cilvēki, nonākot tur, īstenos normas dzīvē, un tad pasaule uzlabosies. Brīvmūrniecība izvirza ideju, ka katram jātiecas uz ideālu, bet tajā pašā laikā to nokauj, sakot, ka nekad to nerasnēs. Tā virza cilvēku uz pozitīvu rīcību, līdzcilvēku un normu respektēšanu.

– Jūs pats arī dzīvojat pēc šādiem principiem?

– Es cenšos to darīt. Ne jau vienmēr tā gadās, bet uz to ir jātiecas. Tā arī ir tā lieta, ko no vēstures esmu patapinājis, jo jaunībā bija kaut kādas baumas par viņiem. Par to, kā noslēpumaini pazūd cilvēki, bet, kad sāku pētīt dokumentus, sapratu, ka viss ir citādāk. Viena no dumjākajām anekdotēm vai pastāstiem, ko esmu dzirdējis par brīvmūrniekiem: ja vienā ložā ieiet trīs virieši, tad noteikti iznāks ārā tikai divi. Līdz ar to cilvēkiem rodas asociācijas, ka tas viens tiek nogalināts vai upurēts. Tā nekad nav noticis. Mani ir ļoti aizrāvuši tie principi, un es cenšos tos īstenot.

– Vai jūs pats esat kādā ložā?

– Jau vienā izdevumā laikam esmu atzinies, līdz ar to nāksies arī jums atzīties, ka esmu iesaistījies vienā ložā.

– Jūs sakāt, ka brīvmūrniecība jums palīdzējusi izprast to arī vēstures kontekstā, bet ko esat ieguvis sev, ejot uz ložām?

– Smags jautājums. Pirmkārt, esmu ieguvis pārlicību, ka veids, kādā vecāki mani ir audzinājuši, un viņu dzīves principi un filozofija ir pareiza. Tur es guvu apstiprinājumu, ka tas, ko es daru, ir pareizi. Citiem varbūt liekas smieklīgi turēties pie visiem principiem, piemēram, ja ir zīme «apstāties aizliegts», bet tu zini, ka visi tur apstājas, tad tu to nedarīsi, jo ir likums. Un, ja tāda zīme atrastos tavā sētā, vai tad tu priecātos? Brīvmūrniecība tev palīdz turēties pie principiem un pārlicināties, ka tā ir normāli. Bieži caur rituāliem tu iemācies daudz nopietnāk izvērtēt savu dzīvi un to, ko esi izdarījis. Rituālu sistēma brīvmūrniecībā ir vērsta uz izspēlētām dzīves situācijām, kas notiek tādā īpatnējā gaisotnē. Šī atmosfēra ļoti spiež uz smadzenēm, un tad ir iespēja to visu pārdomāt. Tādā veidā tu labāk sāc saprast visas lietas un saproti, ko nozīmē atrasties kritiskā situācijā, pārdomājot, kā tas notiktu īstenībā. **UA**

Universitātes radio **NABA**
piedāvā:

Lex Poeticus

Inga Gaile

Kitija Balcare

Dzeja runā. Uzzunā. Pierunā. Atrunā. Norunā. Ja vien tai ļauj runāt. Dzejas valoda mazliet skaļāk ieskanas septembrī, kad roku rokā ar rudeni pilsētā ienāk Dzejas dienas.

Šogad šis ikgadējais pasākums sākās Prezidentes pilī, kur Valsts prezidentes klātbūtnē tika apspriests Dzejas likums, kura kuratores ir radio NABA raidījuma «Bron-hīts» vadītāja Margita Zālīte un dzejniece Ērika Bērziņa. Turpat arī tika prezentēts dzejas disks «Lex Poeticus», kura tapšanā iesaistījās dzejnieki, bet par muzikālo pavadījumu parūpējās Andris Indāns.

Literatūras un varas tikšanās

Idejas autore Margita Zālīte stāsta, ka Dzejas likums nav sākotnējā ideja. Sākumā bija radio NABA raidījums «Bron-hīts». Tad Rakstnieku poliklīnikā tika prezentēts dzejas disks «Poeticus mixturālis», veidots no materiāliem, kuri tika ierakstīti raidījumā «Bron-hīts». Poliklīnikā dzejnieki bija ieņēmuši ārstu vietas, pieņēma «pacientus» un dziedināja jebkuru kaiti ar dzejas palīdzību.

Uzreiz pēc pasākuma, kura idejas autore arī bija Margita, viņai radās pārliecība, ka nākamais pasākums ar dzejniekiem jāriko Saeimā. Autore atzīst, ka gribējās vērot, kas notiek, kad literatūras un varas platformas saskaras. Sākotnēji tika iecerēts, ka radio NABA tiešraidē pārraidīs plenārsēdi, kas tiks vadīta dzejā – tā, ka nejaušs klausītājs brīžiem nesapratīs, vai tiešām tā notiek. Taču Saeimas noteikumi neļāva iekļūt Saeimā. Tātad – varas platforma no literatūras platformas atgrūdās.

Dzejas likums radās kā nākamā ideja. Bija jāpārliecinās, vai arī literatūras platforma no varas platformas tāpat atgrūžas. Margitas secinājums – literatūra nepārprotami ir daudz elastīgāka un spējīga pielāgoties. Un tad Valsts prezidente aicināja šo likumu nolasīt pie viņas pilī.

Dzejas likuma būtība nav tikai mākslinieciska performance un sabiedrisko attiecību pasākums. Tā ir pašu dzejnieku aktivizēšana dažādiem jautājumiem, piemēram, kas ir dzejnieks, kas ir dzeja, ko dzeja var atļauties? Margita uzsver, ka cilvēka lielākais talants ir neatkārtoties. «Cik var par dzeju runāt tikai kā par lirisku un patiesībā nevajadzīgu dzīves virskārtu, bez kuras reāli var iztikt. Mēs meklējam jaunus, nebijušus veidus, kā uzrunāt, literatūrzinātnieces Ivetas Ratinīkas vārdiem sakot, «normatīvos, stereotipos un likumos domājošas sabiedrības visumā vienaldzīgos un

pasīvos prātus tiem saprotamā formā». Labāk nevar pateikt par šā projekta būtību,» tā Margita.

Dzejas likumu var izlasīt septembra literārā žurnālā «Karogs» vai izdevumā «Dzejas Vēstnesis».

25 par, 6 pret un otrreizēja izskatīšana

8. septembra pēcpusdienā Prezidentes pilī, piedaloties Vairai Viķei-Freibergai, notika Ērikas Bērziņas un Margitas Zālītes vadītā dzejas ārkārtas plenārsēde, kuras mērķis bija pievērst sabiedrības uzmanību literatūrai kopumā, pretnostatīt dzejas un varas valodu, kā arī rosināt uz dialogu pašus dzejniekus.

Dzejas likuma apspriešanā iesaistījās R. Ceplis, K. Vērdušs, I. Kolmane, K. Skujenieks, I. Ratinīka, A. Zeibots, J. Kursīte, R. Briedis, A. Eipurs, A. Svece un izteica savus komentārus, ieteikumus un labojumus. Plenārsēdes noslēgumā dzejniece Ērika Bērziņa nolasīja secinājumus par to, ka dzeju nedrīkst ierobežot birokrātijas rāmji, ka dzejas likumus rada pati dzeja, ka noteiktā laikā un vietā ievāktie komentāri uzskatāmi par pieņemtiem desmit dienas un naktis, tas ir, Dzejas dienu garumā, ka Dzejas likums ir grozāms pēc jebkura dzejnieka pirmā iebilduma, ka likuma nezināšana nevienam neatbrīvo no atbildības Dzejas likuma priekšā.

Dzejnieki tika aicināti balsot par likuma pieņemšanu. 25 balsis par un 6 pret. Pēc balsojuma vārds tika dots Valsts prezidentei Vairai Viķei-Freibergai, kas pēc ļoti īsa pārdomu laika, izmantojot savas privilēģijas, noraidīja šo likumu un atdeva to atpakaļ dzejnieku saimei otrreizējai caurskatīšanai līdz nākamā gada

No kreisās: dzejniece Agnese Krivade, Filoloģijas fakultātes dekāne prof. Janīna Kursīte, Margita Zālīte

Ērika Bērziņa

Andra Manfelde

Foto: Margita Zālīte

Dzejas dienām, lai tiktu pārskatītas likumā izskanējušās pretrunas. Prezidente aicināja pārdomāt, vai dzeja ir demokrātiska; vai dzejnieki apzinās, ka rada dzeju; vai pastāv tāda dzeja, kas būtu kaut kas īpašs, kāda valodas forma, kas atšķiras no parastās runas, valodas, no prozas. Svarīgi ir pievērst uzmanību arī dzejas skanīgumam, formai un vizuālajam momentam.

Dzeja varētu būt šis neimitējama savienojums, ko katrs dzejnieks cenšas radīt neimitējamu caur formu un saturu, viņš cenšas atklāt lasītājam vai klausītājam negaidītas nobīdes starp abiem. Parastā valodā forma un saturs ir glīti salīmēti kopā, bet dzeja tos atplēš vaļā, nobīda sāņus vai salīmē citādā kārtībā, uzsvēra Vaira Vīķe-Freiberga.

Dzejas un skaņas sintēze cietajā diskā

Projekta «Dzejas likums» otra daļa bija mūzikā apdarinātas dzejas diska «*Lex Poeticus*» izveidošana, par kura tapšanu atbildēja mūziķis Andris Indāns (*Gas of Latvia*), ar ko idejas autore Margita satikās, konsultējoties ar radio NABA vadītāju Madaru Štramdiere. Andris jau pirms tam bija darbojies, sintezējot dzeju ar mūziku dažādos projektos. Pieredze un interese par dzeju kā skaņas formu bija, un darbs varēja sākties.

«Es lūdzu visiem diskā dzirdamajiem dzejniekiem nākt uz radiostudiju ar kaut ko spēcīgu. Varbūt ar kādiem uzsaukumiem tautai. Taču lielākā daļa atnāca ar saviem mīlas dzejoļiem. Man tiešām pa šiem gadiem ir radusies lielākā pārliecība, ka mūsu dzīve sastāv tikai un vienīgi no pretimnākšanas un promiešanas vienam no otra. Pārējais ir tikai šo virzienu papildījums. Mēs nepārtraukti pie kāda konkrēta ejam vai gluži pretēji – dodamies prom. Un arī šis disks ir mana nāksana vai aiziešana,» atzīst Margita. Autoru dzejas tekstu ierunāšana bija diska pirmā tapšanas stadija, par kuru atbildēja skaņu operators Oliveris Tarvids.

No kreisās: Oliveris Tarvids, Madars Štramdiere, Andris Indāns, Ērika Bērziņa

Soundtrack dzejai

Nākamais posms bija Andra Indāna darbs ar ierunāto dzeju, kurai studijā *Film Angels Studio* tika radīta mūzika. Pusotra mēneša laikā tapa 37 kompozīcijas. «Leklausījos dzejoļos, ieklausījos to ritmā, meklēju saturu, kas modina sajūtas un asociācijas. Dzejniekam atšķirībā no aktiera nav ietrenētas balss, bieži vien pat ir diezgan garlaicīgi klausīties, no otras puses, katram piemīt individuālais stils, raksturs, kas bez šaubām ir interesants. Man bija jāatrod līdzīgs raksturs skaņām, lai tās palīdzētu balsij,» par radošo procesu stāsta Andris.

Skaņu radītājs lika akcentus, pauzes, veidoja kompozīciju. Andris atzīst, ka ļoti daudzi teksti bija smagi, bet viņš tādā gadījumā to tikai pastiprināja, nevis atšķaidīja, tieši tāpēc klausītājam varētu būt grūti noklausīties disku no sākuma līdz beigām bez pārtraukuma, jo tomēr tās ir 80 minūtes, kam ir jādzīvo līdz.

Grūtības sagādāja tas, ka balss ieraksti vietām bija sliktas kvalitātes, daudz laika aizgāja, lai dabūtu no ierakstiem to, ko mūziķis vēlējas. Arī konceptuālais uzstādījums «Dzejas likums» bija diezgan sarežģīts. Šoreiz atklāsmē par darbošanās veidu nāca tikai pašas beigās, iespējams tieši tāpēc Andrim viena no tuvākajām kompozīcijām ir Annas Rancānes dzejas apskaņojums, kas tika radīts kā pēdējais.

Mūziķis radošajam procesam velk paralēles ar kinomākslu, stāstot, ka ikvienai filmai ir galvenās un epizodiskās lomas un notikumi, taču tikai viss kopā veido stāstu. Ar tādu pieeju tika radīts šis disks. Andris atzīst, ka izvēlējās to dzeju, kas tai brīdī uzrunāja, un secina, ka, neskatoties uz visu, diskā dominē divas mūžīgās tēmas – mīlestība un nāve ar urbānās vides papildinājumu. «Bija svarīgi, lai tas man patiktu, tomēr tas bija vairāk vai mazāk formāls pasūtījums. Es baidījos, ka kāda trešdaļa mani neaizraus vai arī balss neuzrunās. Taču beigu beigās es iemīlējos visos dzejoļos, ko veidoju. Tas ir ārkārtīgi svarīgi, jo es gribēju panākt, lai skaņdarbi nebūtu tikai atsevišķi viens labāks, cits sliktāks, bet lai visam diskam būtu kopsaucējs, kopīga izjūta,» atzīst Andris, «manuprāt, es to esmu izdarījis.»

Tie, kas grib klausīties, dzejas disku var iegūt, nopērkot «Mūzikas Saules» oktobra numuru, jo atsevišķi nopērkams tas nebūs, bet tie tiks arī izsūtīti uz Latvijas skolām un bibliotēkām. «Ar «Mūzikas Saules» starpniecību disks nonāks visattālākajos Latvijas nostūros, kur neviens par Rīgas dzejniekiem nav dzirdējis. Tas nav nekāds nosodījums. Drīzāk pamudinājums darīt arī kaut ko pašiem. Kreativitāte sākas ikdienā, nevis mistiskos apgaismības brīžos,» stāsta Margita. **UA**

Līga MŪRNIECE

Ir cilvēki, kuriem līdz ar pirmajiem pavasara vēstnešiem rodas domas par lielāku un mazāku upju iekarošanu. Upju pavedinātie jaunieši jūsmo par to mežonīgo valdzinājumu: spītīgi cilāt airus lietavās, savilktiem muskuļiem savstarpēji cīnīties par upes labākā laivotāja titulu un baudīt saules staru siltumu uz ūdens. Tie jūsmo par krāsām, smaržām, ainavām, kādas baudāmas, vienīgi slīdot pa straumi vienotā plūdumā ar dabu un sajūtoties kaut soli tuvāk tai.

Šādi jaunieši atrodami arī starp mums. Latvijas Universitātes studentu vidū laivu braucieni ir iemīļots un, var teikt, pat tradicionāls atpūtas, kopā sanākšanas un sportošanas veids. Regulāri un tradicionāli izbraukumi ar laivām notiek gan Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultātē (ĢZZF), gan Fizikas un matemātikas fakultātē (FMF), gan arī Universitātes radio NABA kolektīva vidū. Lai arī šie izbraukumi savstarpēji ir atšķirīgi, tomēr tiem visiem ir vienojošs motīvs – vēlēšanās būt kopā un izbaudīt laivu brauciena neatkārtojamo burvību.

Nabas ezers

Anna Platpīre ir radio NABA laivu braucienā dalībniece un reizē arī organizētāja. Radio NABA laivu braucienā tradīcija aizsākās pirms četriem gadiem, kad tika noorganizēts pirmais laivu maršruts uz Kuldīgas rajona Nabas ezeru. Radio laivošana notiek katru gadu

jūlijā beigās, un tajā vidēji piedalās ap 50 dalībnieku – radiodarbnieki, radi, draugi un uzaicinātie cilvēki. Vēlākajos gados tika braukts pa dažādiem maršrutiem, bet nākamgad, atzīmējot šīs tradīcijas piekto gadskārtu, maršruts droši vien vedīs uz Nabas ezeru.

Anna uzskata, ka latvieši ir dabasbērni, tādēļ latviešu mentalitātei šāda izklaide pie dabas krūts ir tik tuva un iecienīta. Tā ir iespēja būt kopā, vienoties kopīgā atpūtā, kas reizē ir arī aktīvā atpūta. «Cilvēki mūsu braucienā dodas, lai 3 dienu garumā atpūstos, saulotos, airētu un baudītu skaistās ainavas,» bilst Anna. Radio NABA laivošana no citām atšķiras ar to, ka pēdējā vakarā ir lielais radio dīdžeja vadītais muzikālais pasākums.

150 fizmati, radi un draugi

Tradicionāli laivu braucieni ikgadējo *fizmatdienu* ietvaros jau piecus gadus notiek arī FMF. *Fizmatu* laivošanas tradīcijas uzstādījums ir demokrātisks un atvērts – studenti savās komandās var aicināt arī radus, draugus, paziņas, tādējādi vidējais dalībnieku skaits sasniedz 150 cilvēkus.

Andris Stīpnieks ir FMF 3. kursa students un laivošanu uzsācis pirms četriem gadiem, darbodamies Studentu padomē, kad ar Studentu padomes biedriem iesaistījās laivošanas čempionātā «Kursas pavasaris». Šai čempionātā pirms 4 gadiem, kad FMF vēl nebija sava laivošanas pasākuma, piedalījās daudzi *fizmati*. Andra vaļasprieks ir ornitoloģija, līdz ar to daudz laika jau iepriekš bija pavadīts laivās uz ezeriem, pētot dažādas putnu sugas. Tas mudināja Andri piekrist palīdzēt vaļasprieka ietvaros iepazītajiem Studentu padomes dalībniekiem organizēt *fizmatu* tradicionālās laivu braukšanas pasākumus. Andris to turpina darīt vēl joprojām.

Andris: «*Fizmatu* laivošanai raksturīga nepiespiesta atmosfēra. Mūsu laivu braucienos ir iekļauti gan fiziskā spēka pārbaudījumi, gan atpūta nometnē. Cenšamies, lai būtu no visa pa druskai – lai brauciens būtu gana sportisks, kā arī lai varētu atpūsties un baudīt dabas skaistumu. Pēc šiem pasākumiem parasti rodas ļoti daudz leģendu par to, kas ir noticis. Šīs leģendas ir par dažādiem atgadījumiem, kas zināmā mērā raksturo brīvo atmosfēru šajos pasākumos. Leģendas rodas

arī par konkrētām personām – cilvēkiem, kuri paši jau kļuvuši leģendāri. Šie personāži laivu braucienos piedalās gadu no gada, un ir zināms, ko no viņiem var sagaidīt.»

Andris ir piedalījies arī ĢZZF organizētajā ģeogrāfu laivu braucienā – ģeorallijā, tādēļ var salīdzināt atšķirīgo šajos braucienos. Andris: «Ģeogrāfiem ir plašāks braucamo upju skaits, jo ģeogrāfijs notiek agrā pavasarī, bet *fizmati* brauc vēlāk. Lai, braucot vēlāk, būtu vajadzīgā straume, jāmeklē piemērotas upes, kuru skaits ir ierobežots. Ģeorallijā netiek arī braukts ar plostu, kā tas notiek *fizmatu* laivu braucienos. Līdz ar to ģeogrāfi arī var izbaukt mazākas upes, ko nevar «iekarot» *fizmati* ar plostiem, bet kopumā ģeogrāfu braucieni nav tik sportiskā garā organizēti, jo atšķirībā no *fizmatiem* viņiem nav ne slaloma, ne dragreisa, ne arī orientēšanās. Savukārt ģeogrāfiem vairāk nekā *fizmatiem* ir tradicionālas izdarības, piemēram, zarainā aira mešana, alpīnais futbols utt.»

Runājot par to, kādēļ studentu vidū laivu braucienā tradīcija ieguvusi šādu popularitāti, Andris uzskata, ka tā ir tradīcija, kas ir saglabāta jau no padomju gadiem, kad šī nodarbe bija ļoti populāra studentu vidū, un tās dzīvotspēja mūsdienās vien jau liecina par tās vērtību.

Dziesmas fukšiem

Līga Kuleša, FMF 5. kursa studente, arī laivotāja ar stāžu, uzskata, ka *fizmatu* laivu braucieni ir tiešām skaists piedzīvojums, tādēļ viņa tajos braukt turpinās arī turpmāk. Līga arī izsaka cerību, ka šajos laivu braucienos varētu pievienoties *fizmatu* mācībspēki un šādi satuvinātu studentus ar pasniedzējiem.

«Pirmajā kursā laivu braucienā es neaizbraucu, jo nevarēju savākt komandu, bet, kad kursa biedri pēc brauciena stāstīja, cik *forši* tur esot gājis, izlēmu, ka nākamajā gadā noteikti braukšu. Un tā arī darīju. Nākošajā gadā savācu domubiedru komandu un braucām. Otrajā gadā izdomājām taisīt meiteņu komandu, kas brauks ar plostu. Domāts – darīts, tā mēs no tā laika kopā arī braucām, piedalāmies visās sacensībās. Šogad mūsu plosa grupā bijām jau 4. vietā, ko uzskatu par labu rādītāju,» stāsta Līga.

Līga: «Pats galvenais pasākumā laikam tomēr ir tā atmosfēra, kas valda, jo, kad nometnei tiek slietas teltis, tu vari pieiet pie jebkura ugunsкура – tevi uzcienās, varēs parunāt par daudzām tēmām, jo laivu braucienā visi ir savējie. Un ar laivu braucienā var ar šiem cilvēkiem vēl vairāk satuvināties, uzklaut un stāstot citiem savus priekus, bēdas un cerības.»

Runājot par tradīcijām, Līga uzsver, ka *fizmati* vienmēr ir bijusi dziedošā tauta. Šādā pasākumā, kur valda brīva gaisotne, atraisās radošais gars, tāpēc, braucot pa upi, par tradīciju kļuvusi dziedāšana gan ar, gan bez dziesmu grāmatām. Katru gadu *fizmati* arī izdomā kādas 2–3 jaunas dziesmas, kas turpmāk tiek pierakstītas, glabātas un jaunažiem fukšiem mācītas.

Upju ledlauži – ģeogrāfi

Tikai nedaudz pārspilējot, ģeogrāfus var dēvēt par ledlaužiem, laivu sezonas vēstnešiem, jo laivošana notiek agrā pavasarī. Tas piešķir rūdījumu un šos braucienus atšķir no pārējiem. Ģeogrāfi mēdz laivot arī vēlos rudenos.

Anete Pošiva ir studente, kas šogad ir beigusi studijas ĢZZF un uzskata, ka katram ģeogrāfam ir jāpiedalās ģeorallijā, jo normāls ģeogrāfs laivu braucienos brauc un brauks vēl 10 gadus. Anete: «Īsts ģeogrāfs ģeorallijam pakārto visu – ja darba dēļ ģeogrāfs netiek uz ģeoralliju, tad tāds darbs viņam nav vajadzīgs.» Ģeorallijs notiek jau 18 gadus un gan laika, gan dalībnieku skaita ziņā ir vislielākais laivu brauciens – tajā četru dienu garumā piedalās līdz 200 dalībnieku.

«Ģeoralliju organizēju un tajā piedalos, sākot jau no pirmā kursa,» stāsta Anete. «Tas ir pasākums, kur pabūt

03.09.

Aristoteļa svētkiem – 40

Ar svinīgo pasākumu Doma laukumā un tam sekojošo noslēdzošo daļu Andrejsalā šogad tika ieskandināts jaunais studiju gads. Īpašie koncerta viesi bija zviedru grupa *Covenant*.

06.09.

Studijas uzsāk pirmie profesionālie uzturzinātnieki

Latvijas starpauugstskolu akadēmiskajā maģistra studiju programmā «Uzturzinātne» šogad studijas uzsākuši pirmie 30 studenti. Programma izstrādāta, sadarbojoties Latvijas Universitātes, Latvijas Lauksaimniecības universitātes un Rīgas Stradiņa universitātes mācībspēkiem.

07.09.

Banka iegulda Universitātes attīstībā

Latvijas Universitātes rektors prof. Ivars Lācis un Hansabankas valdes priekšsēdētāja vietnieks Uģis Zemturis parakstījuši līgumu par Hansabankas ziedojumu Latvijas Universitātei Ls 19 000 apmērā.

08.09.

Izdots dzejas disks

Projekta «Dzejas likums» ietvaros izdots dzejas disks «*Lex Poeticus*», kurš tapis Universitātes radio NABA raidījuma «Bron-hīts» autores Margitas Zālītes un dzejnieces Ērikas Bērziņas vadībā.

kopā – gan veterāniem, gan jauna-
jiem ģeogrāfiem un ģeodraugiem,
kurus saista kopējās intereses un
piedzīvojumu gars. Ģeorallijā ir
tradicionālās disciplīnas, kas no-
tiek jau 18 gadus pēc kārtas – āt-
rumposmi, zarainā aira mešana.
Ātrumposmā pāris kilometru
garumā sacenšas gumijas laivas.
Zarainais airis ir metāla airī ie-
stiprināta paliela meija, un tad ai-
ris tiek mests tālumā, sacenšoties,
kurš aizmetīs vistālāk. Pēdējos
gados esam ieviesuši jaunu tradīci-
ju – dragreisu. Tas notiek pirmajā
laivu brauciena dienā. Sacensības
disciplīna: laivas piepumpēšana,
īsā posmā tiek braukts pa strau-
mi un to pašu posmu atpakaļ pret
straumi. Uzvarētājs iegūst rallija
kreklu. Šo kreklu pēdējos gados
piešķiram arī tiem, kas vāc atkri-
tumus un tādā veidā garantē, ka,
200 cilvēkiem pametot nometnes
vietu, viss būs atstāts tīrs un sa-
kopts. Tradicionālas ir arī laivu
brauciena nominācijas: ģeorallija
Mīs un Misters, peldētāju, ekipāžu,
nominācijas. Maršruta izvēles ziņā
cenšamies braukt pa neapgūtām
upēm, bet, ja atkārtoti braucam pa
kādu upi, tad izvēlamies citu upes
posmu. Upes izvēlamies tādas, pa
kurām būtu interesanta braukšana,
tādēļ tās parasti ir mazākas upes.
Priecē tas, ka ģeorallijā piedalās
gan radniecīgās fakultātes, gan arī
daži pasniedzēji.»

Afanāsija kondīc

Arī ģeogrāfiem par saviem
laivu braucieniem ir stāstāmas
lēģendas. Anete: «Ģeogrāfiem ir
lēģendārs veterāns Afanāsijs, kas ik
gadus dodas laivu braucienos. Afa-
nāsijs 10 gadu garumā vienmēr

līdzī viņa piedzīvojumos ir bijis
kondīc – kondensētā piena bundži-
ņa. «*Kondīc* vienmēr tiek visiem rā-
dīts, jo tam pieskarties ir liels gods.
Bet kādā pārbraucienā Afanāsijs
kondīc tika nozagts. Afanāsijs to ļoti
pārdzīvoja. Bet viņa laivas biedrs
Zīlīte teica: «Afanāsijs, nu tad lūg-
sim Dievu!» Nezinu, vai aizlūguma
dēļ, bet bundžiņa tika atdota atpa-
kaļ sveika un neskarta.

Vēl viena lēģenda stāsta par
Dienvidsusējas braucieniem, kas no-
tika pavasarī, kad uz Lieldienām
bija uznācis liels sniegs. Sākotnēji
par to nekas neliecināja, tādēļ no
rīta pamostoties un konstatējot, ka
sniegs ir līdz ceļiem, neviens tam
negribēja ticēt. Un tam, kas to ap-
galvoja, tika veltīti zobgalīgi iztei-
cieni: «Ko tu stāsti, vai aizdzēries
esi līdz baltam sniegam?» Bet ārā
izgājušiem nācās lielā pārsteigu-
mā secināt, ka tā nu reiz ir BALTA
patiesība. Šajā braucienā Dienvid-
susējas krastā tika pazaudētas arī

daudzas mantas, jo tās sedza bieza
sniega sega un mantas no sniega
nācās rakt ārā ar airiem un visas
šādā veidā nebija atrodamas,» at-
cerējās Anete.

Vita Briška, GZZF 3. kursa stu-
dente, ir savas fakultātes patriote
un arī piedalīšanos šādā pasākumā
uzskatu par pašsaprotamu lietu
katram ģeogrāfam. Par ģeoralliju
Vita uzzinājusi pirms studiju uz-
sākšanas, kad interesējās par savu
nākošo studiju vietu.

Vita: «Manuprāt, ģeorallija pa-
matdoma ir satikties un atpūsties
neformālā gaisotnē pie dabas krūts
visiem tiem, kas jūtas piederīgi šai
fakultātei vai saistīti ar to, – stu-
dentiem, absolventiem, pasnie-
dzējiem, ģeodraugiem utt., un ko-
pīgi «iekarot» kādas Latvijas upes
posmu. Ģeorallijā satiekas dažādi
cilvēki ar dažādu pieredzi. Tā laikā
valda īpaša vienotība, dalībnieki
palīdz cits citam, ja kādam gadī-
jusies problēma. Un četrās dienās
atgadās tiešām daudz neparedzētu
gadījumu, pat ekstremālas situā-
cijas, bet – jo vairāk tādu, jo vēlāk
vairāk ko atcerēties. Ģeoralliju var
apzīmēt ar teicienu «iedosi mazo
pirkstiņu – paņems visu roku». Kas
ir vienreiz aizbraucis un piedalījies
šajā pasākumā, noteikti brauks vēl
un vēl, turklāt stāstot iespaidus un
piedzīvojumus citiem, kas nav bi-
juši, ieintriģējot arī tos.»

Vārdos grūti atklāt straumes
valdzinājumu. Lai to izjustu, kaut
reizi jābrauc pa upi katram pašam.
Un, lai arī laivošana bieži vien beid-
zas ar slapjām drēbēm, saplīsu-
šu plostu vai sāpošu kaklu, tomēr
laivošanas prieku tas nebūt nespēj
mazināt īstajiem laivu mīļotājiem,
jo līdzī vienmēr tiek paņemti ne-
aizmirstami stāsti un atmiņas par
jauki pavadīto laiku. **UA**

Neparasti Jāni, bet ne tikai tie...

Jāni Bičkos. No kreisās: Marita Papiņa, Darja Orele, Ilze Sperga, Ilona Zaiceva

Lidija LEIKUMA,

Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes
Baltu valodu katedras asoc. prof.

No savas garākās ekspedīcijas Krasnojarskas novadā Krievijā ir atgriezušies Latvijas Universitātes, Sanktpēterburgas Valsts universitātes, Latvijas Kultūras akadēmijas un Baltijas Krievu institūta mācībspēki un studenti, kopā 12 dalībnieki.

2006. gada sākumā Universitātes Avīze informēja par pētnieku grupas ieceri Jāņus svinēt kopā ar Sibīrijas tautiešiem. Šī vēlēšanās (un ne tikai) nu ir piepildījusies. Ekspedīcija, kuras dalībnieku sastāvā bija vairāku augstskolu docētāji un studenti, ilga no 16. jūnija līdz 20. jūlijam. Tā kā mūsu ekspedīcijām (kopskaitā jau četrām; visas notikušas ciešā sadarbībā ar Sanktpēterburgas Valsts universitātes baltistiem) ir gan pētniecisks, gan izglītojošs raksturs, ikviens brauciens veidojas atšķirīgs, ir daudzpusīgs un dinamisks. Tikšanās ar vietējiem ļaudīm izvērsās dziļi saviļņojošs, jo darbojamies Austrumu diasporas daļā, kas Latvijā tikpat kā nav pazīstama. Kaut ko šeit zinām par Lejas Bulānu, kaut cik par Augšbebru, Timofejevskas, Krasnojarskas un Suhonojas tautiešiem, tomēr tādu latviešu, kuru senči uz Sibīriju pārcēlušies 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā, Krievijā ir tūkstošiem.

Gandrīz 4 000 tautiešu Krasnojarskas novadā

Krasnojarskas apvidū, kas ir mūsu pētījumu galvenais areāls, savu priekšteču valodā daudzviet runā latviešu resp. latgaliešu vidējā un pat jaunākā paaudzē (kopš 1926. gada latvieši Krievijā tiek uzskaitīti kā divas nācijas). Kā rāda Krievijas 2002. gada tautskaites dati, Krasnojarskas novadā dzīvo 3 747 latvieši un latgalieši, Krasnojarskā – 782, Ačinskas rajonā – 151,

Ačinskā – 388, Boļšojuluļā – 223, Biriļusu rajonā – 40 u. tml. Lielākā viņu daļa ir kādreizējo pārceļotāju atvases. Tomēr – jo vairāk informācijas iegūstam, jo skaidrāka kļūst šīs statistikas nosacītība.

20. gs. 20.–30. gadu svarīgajā Sibīrijas latgaliešu kultūras centrā Ačinskā iebraucām 20. jūnijā, lai pēc nepieciešamajiem priekšdarbiem dotos dziļāk laukos – uz kaimiņu (Boļšojuluļas) rajona Bičkiem (vietējo valodā – Bičkovu), kur bija paredzētas apkaimes latviešu kopīgas Jāņu svinības. Ieskats šejieniešu apdzīvotajās vietās gūts jau pirmajā izlūkbraucienā 2004. gada vasarā, tomēr katra jauna viesoššanās bija atklājusi negaidīti daudz latviešu izloksnēs runājošu tautiešu, rosinot pētījumus turpināt. Lai veiktu sīkāku vietējās etnolingvistiskās situācijas izpēti, bijām ieradušies savā viskuplākajā skaitā – divpadsmit cilvēku grupa no trim Latvijas augstskolām un vienas Krievijas augstskolas.

Ačinska. No kreisās: Dainis Juraga, Ireta Čekse, Ilona Zaiceva

Tesja. Valentīna Hruščova, dzim. Celeitāne

Ekspedīcijas laiku pieskaņojām Jāņiem, ko Sibīrijas tautieši gan svin šķirti – latgalieši tāpat kā mēs Latvijā 23. jūnijā, citi latvieši – 7. jūlijā kopā ar slāviem, kam tā ir Ivana Kupalas diena ar varenu laistīšanos.

Uz 2006. gada Jāņiem Bičku ciema padomes teritorijā dzīvoja 395 iedzīvotāji, pa lielākai daļai latvieši resp. latgalieši (Bičkos – 251, Krasnajā Zarjā – 83, Sčasťlivojē – 35, Krajevajā – 20, Bogatojē – vairs tikai 6). Bički ir vietējais sabiedriskais un kultūras centrs ar vidusskolu, te darbojas medicīnas punkts, pasts, veikals. Satiksmes autobusa kustība pakļauta vietējo vajadzībām, ko noskaidrojot nokļūšana kaimiņu ciemos, rajona centrā Boļšojulujā, tuvākajā pilsētā Ačinskā (ap 60 km) vairs nešķiet problemātiska. Iedzīvotāju skaits (pretēji 70.–80. gadiem, kad uz Bičkiem pārcēlās daudzi apkārtējie sādžinieki, ciemā darbojās koksnes pārstrādes uzņēmums) turpina strauji sarukt (citiem vārdiem, apliecina sāktu pētījumu neatliekamā nepieciešamību un vienlaikus arī skumdina: līdz ar cilvēkiem aiziet nebūtībā vairāk nekā 100 gadu garumā noturētais latviskums).

Jāņu nakts vieno attālumu un laiku

Līdzīgi veldzējošai lietūs šaltij izvērtās mūsu kopīgie Jāņi, ko ar Bičku ciema padomes atbalstu organizēja vietējie latgalieši – galvenie svētku saimnieki. Kā apgalvoja paši bičkovieši, pat uz ciema simt gadu svinībām

2003. gada vasarā ļaužu nav bijis tik daudz. Minēja skaitli 500, kas mums gan likās pārspīlēts. Tomēr, ja pašos Bičkos ir 251 iedzīvotājs, gandrīz tikpat daudz viesu Jāņu vakarā bija saradies no tuviem un tālākiem ciemiem un pilsētām – Boļšojulujas, Ačinskas, Krasnojarskas, pat Novosibirskas. Iznāca vai vesels dzimtu, bijušo kaimiņu, klasesbiedru un skolasbiedru salidojums. Tik liksmu sasaukšanos, sapazīšanos no jauna nemākslotā, Latvijā jau zūdošā sirsnībā sen nebija nācies piedzīvot. Viesiem pa vidu – Bogatojes ilggadējā skolotāja Puku Emīlija (dzimusi 1919. gadā), kas pavisam noteikti ir pelnījusi kādu Latvijas valsts atzinību par latviskuma saglabāšanu Sibīrijā.

Svētku koncertā iesaistījās gan viesi, gan vietējie, skanēja dziesmas un deklamācijas, tika griezti danči un izspēlēti neliels skečs. Laikam gan vislielāko publikas atzinību guva Ačinskas Pedagoģiskās koledžas meitenes, kas turpina dzīvot mūsu iepriekšējās ekspedīcijas Ziemas skolas noskaņās: ne latgaliešu dziesmas aizmirstas, ne latviskie danči apnikuši. Braši dejoja Krasnojarskas dzintarieši, posti latviešu tautastērpos. Svinības ievadīja lieliskais dziedātājs Sprukuļu Juons ar vietējo «ziemeļlatgaliešu» klasiku «Šudin uorā Juona dīna...» Netrūka ne siera, ne alus, visu nakti gaiši dega Jāņu ugunsurs, kam, liesmām noplokot, tika lēkts arī pāri. Gan saulīti rotājam sagaidījām, gan seju rīta rasā mazgājām – lai možums visam gadam. Ja ne odu un siko, uzbāzīgo mušīņu jeb mošku milzīgo baru, pabridim varēja pat aizmirst, ka esam tik tālu no dzimtenes...

Pētījums plašumā un dziļumā

Ar visu šo bijām uzjundījuši atmiņu jūru, kas turpmākajās dienās ļāva strādāt ļoti produktīvi – spēj tikai stāstīto un rādīto atcerēties, runāto un dziedāto pierakstīt! To arī darījām – pašos Bičkos, Krasnajā Zarjā, Sčasťlivojē, Krajevajā, Bogatojē. Bijām plānojuši nokļūt vēl citā rajonā – Birīlusu puses Saharnojē, kas izdevās, tāpēc nelielas Jāņu–Pēterdienas svinības improvizējām arī šeit. Atsevišķus tautiešus paspējām uzmeklēt Bogotolā un Ačinskā, pēc kā ekspedīcijas dalībnieku vairums uzsāka mājupceļu.

Palicēji darbu turpināja Boļšojulujas, Krasnojarskas un Novosjolovas arhīvos, tiekoties arī ar latviešiem. Ar vietējo ļaužu un iestāžu palīdzību veikti vairāki radiālie maršruti Tjuhtetas un Ujaras rajonā. Daudz svaigas informācijas iegūts par Ujaras, Novosjolovas, Anašas un Tesjas apkaimi, bet Krasnoturanskas rajona Algaštikā, kas ir vienīgais līdz mūsu dienām izdzīvojušais latgaliešu ciems Jeņisejas labajā krastā, pabijām jau otrreiz, precizējami 2004. gada vasaras vākumu. Algaštikā gan tikai dažas sievietes brīvi runā «dienvidlatgaliski», tomēr kultūrvēsturiskā un sociolingvistiskā fona skaidrākai iezīmēšanai vērtīgi ir ne tikai latgaliskie stāstījumi. Straujāka latviešu asimilācija šeit pārsteigumu neizraisa: Jeņisejas labā krasta latviešu un latgaliešu ciemi sākti apdzīvot agrāk nekā Bičku apkaimē; iecelotāji šeit parasti nometināti sādžās un kolektīvi arī nīdēti, kad sākusies kārtējā kampaņa pārejai uz «perspektīvāku» saimniekošanu.

Pētniecībā ļoti palīdz vietējo apstākļu pazīšana un kontakti, jo

Krasnaja Zarja. Vaļai Poddubskajai ir 18 gadu, latgaliski iemācījusies no vecāsmātes

attālumi tur ir lieli, bet laika, kā parasti, maz. Bez būtiskā Ačinskas Pedagoģiskās koledžas atbalsta aizvien ciešāka sadarbība mums veidojas ar Krasnojarskas latviešu biedrību «Dzintars» un topošo latgaliešu kultūras biedrību Ačinskā. Arī šovasar vietējie ļaudis bija palīdzīgi gan ar telpām un transportu, gan svētku vakara sagatavošanā un norisē, gan teicēju uzmeklēšanā.

Ekspedīciju aktivitātes iedzīvinātas

Algaštikas pamatskolā, tāpat kā iepriekš Saharņojē, varējām priecāties par mūsu gādāto materiālu izmantojumu, tātad – ir vērts sūtīt! Tomēr, lai mūsu labās gribas ziedojumiem būtu arī izmantotāji, vestais un sūtītais ir jāiedzīvina. Neapšaubāmi, mūsdienu Latviju sibiriešiem ātrāk ļauj iepazīt kādi organizēti pasākumi. Varējām justies patiesi gandarīti par savas iepriekšējās darbības – janvāra–februāra Ziemas skolas – pozitīvajām atskaņām. Tai būs turpinājums: sadarbības līgums starp Sanktpēterburgas Valsts universitāti un Ačinskas Pedagoģisko koledžu parakstīts uz pieciem gadiem, savukārt viena no Latvijas Universitātes sadarbības partnerēm ir Sanktpēterburgas Valsts universitāte. Ziemas skolas laikā Ačinskas Pedagoģiskajā koledžā esam atklājuši t. s. ceļojošo bibliotēku, kurā ir nu jau vairāk nekā simts mūsu vesto grāmatu dažādās valodās. Savu darbību vietējo latviešu apzināšanai ir aktivizējuši koledžas novadpētnieki, šai skolā strādā un mācās arī latviešu resp. latgaliešu atvases, kas tagad par sevi zina daudz vairāk.

Darāmā vēl daudz

Nekur jau tie sabraucēju simti un tūkstoši no Latvijas Sibīrijā nav pazuduši, viņi lēnāk vai straujāk turpina «iekust» vietējos ļaudīs, un vēl pēc kāda laika par turienes tautiešu latvisko izcelsmi liecinās vairs tikai viņu uzvārdi. Mūsdienu Latvijas kultūras dzīves norišu iepazīšana sekmē etniskās identitātes saglabāšanas un kopšanas vēlmī, vēsturisko sakņu skaidrāka apzināšanās veicina diasporas latviešu pašapziņas celšanos, klievē turienes plašsaziņas līdzekļu piedāvāto dezinformāciju.

Katrs mūsu brauciens ir iepriekšējo ekspedīciju organizēts turpinājums, un veicamais tiek rūpīgi plānots. Šī reize nebija izņēmums, tāpēc galā savākts daudz jaunas informācijas, gūti vērtīgi impulsi turpmākam

Vakars Imbežā

darbam, padziļināts un precizēts iepriekšējais veikums. Esam bagātinājušies arī cilvēciski. Darbojamies pārliecībā, ka par ļaudīm, kuri tik ilgi atradušies kļūsumā, nedrīkstētu parādīties pavirša informācija ne presē, ne kur citur. Mūsu pamatmērķis ir turpināt vākt un apkopot ziņas par visiem Krasnojarskas novada latviešiem, viņu kultūrvēsturi, runāto valodu, īpašu uzmanību veltījot tiem, par kuru esamību līdz mūsu ekspedīcijām Latvijā nebija pat zināms. Nupat esam ieguvuši pirmo lielāko finansiālo atbalstu Latvijas Universitātes pētniecības projektu konkursā pieteikumam «Krasnojarskas apgabala un Latgales latviešu valoda un kultūrvēsture: salīdzinošais aspekts». Tas, neapšaubāmi, palīdzēs atjaunināt grupas rīcībā esošo tehnisko aprīkojumu, paātrinās darbu pie materiālu apstrādes. Projekta īstenošanā plānota rakstu krājuma un izlokšņu tekstu hrestomātijas sagatavošana. Filoloģijas fakultātē ir aizstāvēts pirmais bakalaura darbs valodniecībā par Sibīrijas latgaliešu runu – «Ziemeļlatgales izlokšņu īpatnības Ačinskas apkaimes iedzīvotāju runā», tā autore – divu ekspedīciju dalībniece Eta Nikolajeva.

Nevienas tautas kultūras vēsture nevar būt pilnīga, ja tajā netiek ietverts viss, ko var noskaidrot par saviem tautiešiem un viņu likteņiem jebkurā pasaules malā. Sibīrijā darāmā vēl daudz, un tomēr tieši šeit vēl daudz ko var pagūt, jo, par laimi, ļaužu atmiņa sniedzas krietni pāri simt gadu robežai. Gandrīz tik vien gara ir Austrumu diasporas latviešu lielākās daļas pagātne...

Braucienu finansiāli atbalstīja Latvijas Universitāte, Kultūrkapitāla fonds un Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts. **U1**

Attēli no ekspedīcijas dalībnieku fotoarhīva

ECOLINES
AUTOBUSU LĪNIJAS UZ EIROPU

Īpašais piedāvājums!

Rīga - Tallina | Rīga - Viļņa

biļete turp un atpakaļ tikai 9,30 Ls*

*cilvēku skaits: divi un vairāk; izbraukšana un iebraukšana Rīgā - plkst.: 2.30 (naktī)

INTERNETĀ VĒL LĒTĀK!
www.ecolines.net

Autoosta: Prāgas iela 1. Tālr. +371 7214512 **Kase:** Čaka iela 45. Tālr. +371 7274444
e-pasts: info@ecolines.lv

PIRMDIENA

10.00–16.00

- Dienas mūzika/ ziņu laiks
- 10.05 Zinātnes un fantastikas ziņas
- 11.05 Visādas ziņas
- 12.05 Zemes ziņas
- 14.04 Varas azotē
- 15.05 Kultūras ziņas
- 16.05 Studentu ziņas
- 16.00 Studentu pietura
- 21.21–21.00 Dienas mūzikas instruktori piedāvā
- 21.00 Improvizācija (Jazz)
- 23.00 Diagnoze (ambient, experimental)
- Audiogramma (industrial, dark ambient)
- 00.00 Beverīna (heavy metal, death, doom)

OTRDIENA

10.00–16.00

- Dienas mūzika/ ziņu laiks
- 10.05 Zinātnes un fantastikas ziņas
- 11.05 Visādas ziņas
- 12.05 Zemes ziņas
- 14.04 Varas azotē
- 15.05 Kultūras ziņas
- 16.05 Studentu ziņas
- 17.00–21.00 Dienas mūzikas instruktori piedāvā
- 21.00 98%Funk (funk, disco, latin, afro)
- 22.00 Pierasti ieraksti (hip hop)
- Hip Hops 93.1 FM
- 23.00 Sūnās Esmu (eclectic)

TREŠDIENA

10.00–16.00

- Dienas mūzika/ ziņu laiks
- 10.05 Zinātnes un fantastikas ziņas
- 11.05 Visādas ziņas
- 12.05 Zemes ziņas
- 14.04 Varas azotē
- 15.05 Kultūras ziņas
- 16.05 Studentu ziņas
- 17.00–21.00 Dienas mūzikas instruktori piedāvā
- 17.00 Upes jaunieši
- 21.00 FM Dostojevskis (contemporary/sadarbībā ar ЭХО Москвы)
- 22.00 Nākotnes Vizijas (trip-hop, d'n'b, house, jazz)
- 23.00 Radioaktīvs (industrial, electro, tech)
- 00.00 Nakts virtuve (Nakts sarunas)

CETURTDIENA

- 09.00 Saeimas plenārsēde
- 18.00 Galā Raidījums (aktuali)
- 19.00–21.00 Dienas mūzikas instruktori piedāvā
- 21.00 Dabasskats (ska, dub, reggae, rock staddy)
- 22.00 Tete-a-Tete Mate (World Music)
- 23.00 Zāļais Karogs
- 00.00 Remisija (Nakts sarunas)

PIEKTDIENA

10.00–16.00

- Dienas mūzika/ ziņu laiks
- 10.05 Zinātnes un fantastikas ziņas
- 11.05 Visādas ziņas
- 12.05 Zemes ziņas
- 14.04 Varas azotē
- 15.05 Kultūras ziņas
- 15.30 Rietumu hronika
- 16.05 Studentu ziņas
- 16.00 Brīvais Vilnis (atkarības)
- 17.00 Radio NABA Top 25
- 19.00 Retrowave
- 21.00 Bioritmi
- 22.00 Amēba
- 00.00–01.00 Astrobanga (indie)

SESTDIENA

- 10.00 Tuvplānā (kino)
- 12.00 Bron-Hits (literatūra)
- 14.00 Teātra Suflē (teātris)
- 15.00 Radio Polka (Russian alternative)
- 16.00 Top 25
- 18.00 Noskaņu Sala (modernā popmūzika)
- 19.00 SOUL POWER (freestyle)
- 21.00 Dievišķas Balsis
- 22.00 Atruma Projektācija (hc, punk)
- 00.00 Skaņas Konstruktors (electronica /sadarbībā ar Deutche Velle)

SVĒTDIENA

- 12.00 Zvaigznīšu brīdis (labs)
- 13.00 Nedēļas ziņu apskats
- 14.00 Muzeju Gaismas (muzeji un galerijas)
- 15.00 Svētdienas darbi (literatūra+)
- 17.00 Stāsts pēc stāsta (vairāk nekā spēle)
- 19.00 Depresiju Kabinets
- 20.00 Bitīt Matos (Latvijas mūzika)
- 22.00 Signāls (electronica)

ISBN 9984-77098-2

08

9 789984 770987

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE